

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

117 986 1986

0430053,8

COBISS ©

mladiška

Poština plačana v gotovini - Skupina III/70 - mesečnik - oktober 1986
Sped. in abb. post. - Gr. III/70 - Periodico mensile - ottobre 1986

L. 2.000

30. LETNIK

1986 - 8

Nagelj iz pampe

Slovenija

Moja dežela

Prejeli smo ga v dar, ko je na Primorskem zorelo grozdje.

Ob istem času je Dolenjska dišala po jabolkah, na Štajerskem so obirali hmelj, na Gorenjskem so spravljali otavo, na Koroškem so pele sekire po gozdovih.

Medtem so tulile ladijske sirene na velikih jezerih med Združenimi državami in Kanado, avstralska pomlad se je prebujala v krošnjah evkaliptov, pariški parki so rumeneli v prvi slutnji jeseni, zasneženi Andi so se kopali v jutranjem soncu, nad Renom so se dimasto trgale megle ob iztekanju poletja.

Ob istem času so se prijateljsko pozdravljali ljudje, ki so bili prišli iz vseh teh in še drugih krajev bližnjega in daljnega sveta. Na majhni trati z resnobnim zelenjem Krasa, uro vožnje od Ljubljane in deset minut od morja. V Finžgarjevem parku na Opčinah. V Dragi.

Prijatelj, ki ga letos ni bilo, je poslal nagelj. Precizno in ljubeče izrisan na okrogli znački, v trojnem cvetu, stiliziran, kot bi ga nalašč za to priložnost odšil s prazničnega domačega prta. In pod nageljnom napis: SLOVENIJA — Moja dežela. Z majhnim lipovim listom čez črko V, v natanko isti grafični izpeljavi, kot jo že nekaj let poznamo na podobnih značkah in napisih, s katerimi Slovenija vabi turiste, opozarja nase in si daje poguma.

Toda podarjena značka ni prihajala iz Slovenije. Izdelana je bila trinajst tisoč kilometrov zračne črte od Prešernove rojstne hiše v Vrbi, štiri ure časovne razlike na globusu, pod ozvezdjem Južnega križa. V Buenos Airesu.

Nagelj iz pampe.

Podarjena značka je tako preprosto zgovorna, da ne terja nobenega posebnega razmišljanja in še manj kakega dešifriranja. Oko se ob njej razveseli, v srcu se utrne toplo občutje — in to bi lahko bilo vse.

Pa si vendar misel ne daje miru in še dalje tehta ta nenavadni prijateljski pozdrav. Kaj imamo v rokah? Gotovo ne turistični rekvizit, domiseln in ganljivo kičast. Še manj je to pričevanje kulturne samozavesti, saj je trinajst tisoč kilometrov oddaljena skupnost že na vse drugačne načine dokazala, kako zna ohranjati plamen, ki ga je bila prinesla s seboj skozi medvojne in povojne viharje. Še deklaracija domovinske zavesti to ni: kaj že vse drugega so pokazali tisti naši tam doli, ko so sebi in vsem napovedali, da bodo Slovenci do smrti.

Kaj je torej ta spominek, le malo večji od gumba na zimskem plašču?

To je IGRIVA DOMISLICA.

Domislica mimo že vseh dokazov, za trdo cenno podanih dokazov, da je nekaj tisoč naših v svojem najglobljem bistvu bolj v Vrbi kot v pampi, čeprav premnogi Vrbe še niso nikoli videli in je mogoče nikoli ne bodo.

Igriva domislica, najbrž bliže podzavesti kot zavesti: V enaki grafični izpeljavi naj bo ta značka kot njene variante doma. Pločevinasti nasmeh in pomežik je to: Imejmo nekaj drobno skupnega, ko že pojemo različne himne in razvijamo različne zastave. Imejmo majhen simbol, ki si ga priprnemo na prsi, pa bi lahko z njim brez težav potovali v obe smeri čez tisto mejo, ki jo hočemo in moramo upoštevati, ki pa bi jo tudi hoteli in morali prerasti, če ne danes, pa jutri ali čez sto let.

SAŠA MARTELANC

Sledovi 21. Drage

Listam po Sledovih Drage in mislim, kaj bi neki ti štirje njeni preroki napisali o letošnjem srečanju. Kaj bi poročal naš vsakdanji PD, kaj bi se končno izlilo iz peresa nemega in nepogrešljivega gosta časnikarja — tako, če bi morali po sokolje zakrožiti po njenem obzorju videč zarjo ali zaton. Kaj bi o njeni nepozabnosti menilo zdomstvo, kako jo bo označila matica ...

Kak teden po njej so se od naše hiše poslavljale lastovke. Prvič so bile zgradile pod njenim napuščem gnezdo, a v notranjosti natančno oblikovane blatne gmote niso valile mladičev. Kdo ve, kaj se dogaja v ponorelem ščebetanju, ki dan za dnem polni gnezdo?

Prihajajo in odhajajo. Kot v počitniško hišo, kot na novo odkrito celino — da preizkusijo gostoljubnost in trdnost.

Nato se v norem letu cela jata poslovi tudi od nepostlanega ogrodja, da se še enkrat prepriča o kakovosti zgradbe, ki bo najbrž naslednje leto dom.

Preizkusna doba Drage se je zaključila že pred dvajsetimi leti in v Dragi že dolgo domuje mnenje svobodnega človeka, ki je izraz ustvarjalnosti v odnosih. Duhovna širina privede vsako leto množico, ki se shaja in razhaja s priznanjem, da je slovenska kultura v nenehnem vrenju.

V zelenem zavetju Finžgarjevega doma je tudi letos zraslo marsikaj novega.

Štiri kakovostna poglavja so bila izraz globokega posega v nas čas, v to, kar je zgodovina in kar še ni.

Tu pač v malce bolj vlažnem izdihu poletja rastejo čudne zeli, med njimi je danes najpomembnejša narodna zavest, ki črpa v kulturi in zdravem razumu. Tudi v pozabi in posluhu za čas.

Slušatelju se zdi, da v osvežujoči sapi tihega zelenja slike doživetij čakajo očiščujoči ozon, ki naj po vsakdanjih nevihtah razbistri minulo.

»... Tražim čovjeka koji govori čisto, ...« pravi človek, kolešček in inženir.

Zdi se, da v tihem šelestu lebdi znamenje miru:

... Ko brez pušk in bajonetov ...

No, kaj bi to!

Tam na koncu parka se je razcvela veja akacije v pok belega ognjemeta.

In v sosednji gostilni imajo med nagačenimi živalmi tudi primerek zajca z rogovi. Pa trdijo, do mu jih niso nataknili, da je to poseben križanec ...

Zdaj vem, da čas ni tisti tesni oklepaj, ki narekuje cvetenje in strogost izbire. Draga nam je za to nenehen dokaz.

— e —

Sv. mašo za udeležence DRAGE 86 je daroval g. Ladislav Lenček, CM, predsednik Slovenske kulturne akcije v Argentini. Med pridigo je nekaj misli posvetil tudi DRAGI: »Smisel DRAGE je prav v tem: ob vedno popolnejših spoznanjih tuzemskih problemov zreti vedno znova v večrnostno Resnico in v njeni luči naravnati pota nas zemljanov, učiti se od večne Modrosti tega, kar je Bogu všeč in na ta način reševati sodobno in prihodnje človeštvo, s posebnim ozirom na slovenski narod.«

V nedeljo zjutraj je poslušalce očaral predavatelj dr. Drago Ocvirk s temo o »brezizhodnosti totalitarizma in večni mladosti evangelija«. »Krščanstvu ni do životarjenja v splanirani, utesnjeni in obvladani družbi, kjer so vsi za zapahi v imenu svobode in enakosti. Nasprotno, življenje sprejema kot dar, ga hvaležno pomnožuje ter mu daje nov polet in nove razsežnosti. Smoter njegove dejavnosti je življenje, življenje v izobilju, kot pravi Jezus. (Jn, 10,10)«

Pravnik Franc Miklavčič je začel letošnjo Drago v petek zvečer s predavanjem »o slovenskem klerikalizmu«. Govoril je tudi o »dedičih pravega in nosilcih novega humanizma, ki je več kot samo politični program ... Vendar je pot do narodne sprave bolj zapletena in postopna kot si nekateri to zamišljajo. To je pot praktičnih in realno uresničljivih korakov.«

V nedeljo popoldne je predaval Milan Apih. »Zmore DRAGA odkriti vso resnico? Zagrešila bi isto napako, ki jo je partiji pripisal Apih. V prostorih "rdeče univerze" je namreč veljalo tole: "Resnica je to, kar reče partija — to je napredno, to je resnično!"« (Jz, Družina, 21.9.83)

V soboto popoldne je o dilemah med narodnostjo in državljanstvom govoril dr. Predrag Matvejević, profesor francoske literature v Zagrebu. »Matvejevićevo predavanje, ki sta ga navdajala sproščenost in optimizem glede ustvarjalnega sožitja narodov v Jugoslaviji, je blagodejno vplivalo na razpoloženje poslušalcev.« (L.B., Gospodarstvo, 12.9.83)

PAVLE ZIDAR

Selena

*Sonca bela svetloba,
ki lije čez žad selene,
spreminja se v prt
zvoka, ki migeta.*

*Poslušajte ta slap balzama,
ki hladi mojo stran,
dvatisočkrat prebodeno,
vidim vstajenje Jezusa.*

Kruh in vino

*Nad Pleterji, v hramu vinskem,
je starka razlomila ajdov kruh.
Jejte - pijte! me je povabila.
Sonce je kot zrel češmin kapljalo v mrak.*

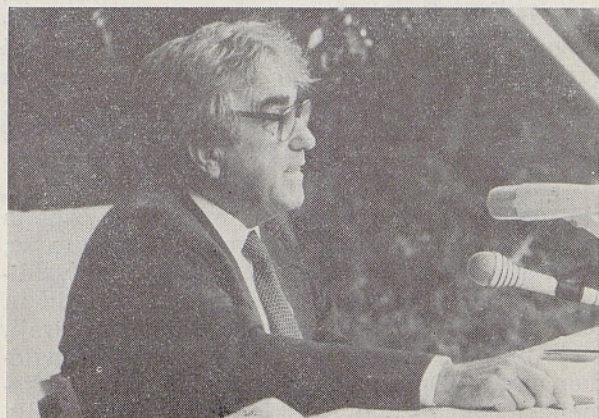
*Po kretnji, kako je to naredila
in rekla, sem jo spoznal —
to je bila moja mati, moja mrtva mati
— živa, živa.*

UMRL JE BOJAN ŠTIH

Odšel je prijatelj. Z njim lega v grob humanist in Slovenec. Svojo oporoko nam je zapustil v neštevilnih člankih in zapisih, ne nazadnje v tistih, ki so jih časopisi objavili nekaj dni pred njegovo smrtjo.

V enem teh je dobesedno dejal: »Trem stvarim v življenju se ne odpovedujem. Ne odpovedujem se historični nujnosti, veličini, upravičenosti in nujnosti narodnoosvobodilnega boja, ne glede na to, kakšni so kritični pomisleki. Ne odpovedujem se humani socialistični viziji, demokratični, s tem, da menim, da ima socialistična vlada lahko opozicijo. In ne odpovedujem se vsemu tistemu, kar imenujem slovenska identiteta, ki temelji v krščanstvu.«

Na fotografiji: predavatelj v Dragi 1. septembra 1984.

DOM MOJ

Pri vhodu je plačala vstopnino, kupila značko in razglednice. Razmišljena je vse pospravila v torbico in zabredla v visoko, nepokošeno travo. »Včasih je tukaj tekel stranski rokav potoka,« se je glasno domislila. »Saj,« ji je spremljevalec prikimal, »in ta hiša, tukaj, je bila grajski mlin, saj se spomniš?«

Sunkoma je dvignila glavo, obstala in opazovala enonadstropno hišo, brez mlinskih koles, brez ropota, brez vsega takratnega življenja in brez vode ob njej. »Po vodi so plavale race in tudi purane je mlinar imel. Spomnim se, da so pri vratih, pod stopnicami nekoč zasačili Krta. To je bil čuden človek, malo zmešan. Živel je v gori in se ponajveč hranil s koreninicami. Včasih pa je izmaknil kaj na poljih. Če so ga kmetje zatožili očetu, ga je branil iz usmiljenja in jim sam povrnil škodo. Krt je to vedel in tudi rad izkoristil. — Ko so ga torej zasačili tukaj, ko si je ravno v malho basal krompir in je mlinar dvignil vile nadenj, se jim je uprl, češ da bo že našemu očetu povedal.«

Umolknila je in nekako nemočno pritavala do najbližje forme vive. Izmučena se je usedla na podstavek. V grlu jo je nekaj dušilo in v očeh jo je zapeklo ... »Ampak Lejla!«, je vzkliknil spremljevalec, »hotel sem te slikati!« »Samo trenutek«, je zašepetala in si za formo vivo s silo izbrisala žalost iz oči in si z robcem v pesti prisilila nasmeh. (Ko je čez čas, že v tujini pokazala album prijateljici, se ta ni mogla prenačuditi. »Samo poglej te barve, poglej no, kako se smeje na pol skrivaš za spomenik, — saj to je spomenik, kajne! Kar vidim te, kako si kot punčka tam tekala in se igrala! In, vse, tisto v ozadju, praviš, da je ena sama hiša? Dobro, hiša, to se pač tako pravi!«) Spet se je usedla na podstavek in opazovala okoli sebe. »In to je bil naš vrt! Poln sadnega drevja, zelenjadnih gred, pa tudi rož! Razumem, da so sadno drevje posekali, ampak ne razumem, zakaj so vse opustošili. Vse lepотно grmičevje, vse po nas imenovane palme, rotondo in smreko! Saj to bi bilo le v okras. Na rotondi je rasla eksotična roža, ki je cvetela le enkrat v letu in še to ponoči. Spomnim se, da je Micka pritekla z vrta in že pri vratih vzklikala, da se je cvet odprl. Vse smo popustili in tekli gledat ...« Približala se je skalnati pregraji, ki je bila del stare pregraje, — in za njo ugleдалa potok. Opazovala je z vodno travo in kamenčki pokrito dno, se sklonila in v dlani pila

vodo. »Pa saj ne veš, če je čista!« se je alarmiral. »Včasih je bila,« se je zasmejala. »Seveda so v njej prali perilo in plenice, otroci smo brodili po njej, tudi kakšna žival, — skratka odlična studenčnica!«

Zresnila se je. »Lahko greš, ne potrebujem te. Zvečer me pričakaj v parku.« »Ja, ampak slike ...?« »Oh, daj no! Prav, daj mi aparat, bom sama slikala.«

Počasi se je bližala glavnemu grajskemu vhodu. Naenkrat je v sebi začutila dve Lejli. Najstnico, na pol otroka, naivno, zamišljeno v svoja leta, s petjem, smehom, protesti, pogovori na ustnih in hrepenenjem. — Taka se je takrat, v tistih časih vračala iz šole domov in, čakaj — kako je bilo? Na stolu je sedela sestra Zlata z novo frizuro, ki ji je kot košara obkrožala obraz. »Kakšna pa si!«, se je zasmejala, vzela glavnik iz maminih rok in jo potegnila po laseh.« »Aj,« je vzkliknila sestra in se jezno nakremžila.

»Aj«, je rekla Lejla in se prijetla za členek desne noge. Napisi forme vive bi pa le morali biti malo višji. Nejevoljna si je z robcem obrisala odrgnjeno kožo.

Ko se je ustavila pred vrati, je najstnica zatrepetala v njej. Na sliki nad vhodom je Marija še vedno zrla z neba, spomnila se je na aparat, pa ni mogla slikati. Pa kdaj drugič, saj še ne misli odpotovati.

Pri pipi v medvežju ni bilo vode. Koliko kangel je odtod znosila na vrt! Preko komaj zaznavnega mostička, (ki pa so ga vseeno s puško stražili ob kraljevi smrti, ker je bil ukaz zastražiti vse mostove!) — se je znašla na domačem dvorišču. Še vedno je rasla trava in nekaj drevja, ampak grička pa že ni bilo več! Le kam so ga dali? Kaj pa, če ga nikoli ni bilo. Kaj, če je ta lahna, prav nezatna vzpetina tisti griček? Tam so se grajski otročaji učili sankanja in drsanja? Morda je tudi za to veljala pesmica — in vsaka krtina je grič? Ni bilo več srednjega, strmega stopnišča, najbolj rabljenega. Nekdanji samostanski vodnjak je bil še bolj razpadel, velik kamen je ležal na tleh. Zadaž za njim so podrli klet in prebili prehod. Tam, pod oboki je stala dolga miza in tuji ljudje so sedeli in pili za mizo. Širina stavbe in dvorišča se ji je ujemala s spomini, vendar je bil grad, če si je odmisllila streho, čudno nizek. Je bil vedno tako? In na

strehi ni lin. Tistih lin, kjer so se otroci zvirali in natezovali, se kazali in skrivali! Pravi čudež je bil, da ni kdo dol padel! Po stranskih stopnicah se je povzpela v drugo nadstropje. Po križnem hodniku je prišla prav do ovinka. Tukaj torej je bila zares doma! V tem vogalu se je rodila in rasla. Tukaj je mlada Lejla sanjala svoje življenje! Silno lepo in obenem preprosto si ga je predstavljala. Živela bo vse življenje tukaj. Delala bo v bližnjem mestecu po zgledu grajske Valči in Marije. Ni si mogla misliti življenja drugje. Samo tako si je želela. Nekateri ljudje odkrijejo svojo ljubezen do doma, ko ga že izgube, ona jo je poznala od rojstva!

A vogal je bil prazen! Ne, bili so kupi kamna in razbitin, a ni bilo ne zidu ne okna ne vrat, samo streha je stala visoko nad praznoto in zunanji zid z nakazanimi okni. Brez nekdanje mere, brez okvirjev in stekla. Odprtine, bile so samo odprtine! Preko razbitin se je sklonila v praznino in že ves čas zadržan obup jo je obšel. Ni bilo njihovega stanovanja, ničesar ni bilo več! Skrušena se je usedla na grobišče. Najstnica je obupana lovila daljne ure in popotnica je pomislila na dolge dni v tujini, ko je sanjala o vrnitvi. Ob začudenju drugih ljudi si je obrisala solze in popravila držo. Le kaj gledajo! Ob vsakem večernem zvonjenju Ave Marije so jih klicali sem, domov, njo, sestro in druge in gorje, če bi zamudili! Po tri stopnice je preskakovala in takrat še ni bilo elektrike! Pa kaj elektrika! Tudi brez nje in brez napeljane vode po stanovanjih in s stranišči do sto metrov od hiše, je bilo prijetno živeti. S svečo ali brez nje je letala po hodnikih, sama ali s prijateljico Dorico.

Nad stanovanjskim vhodom so bile grlice. V domačih sobanah so se učili, igrali, spali in brali. Rada je prebirala mamine stare knjige o vitezi. Na konju in s plunko na hrbtu je vitez pohajal v svet in svoji ljubi zaigral podoknico. Bi vitez pel njej, Lejli, pod oknom? Ni drugo nadstropje malo previsoko? Pa sploh, ali ni malo preotročja še za to?! Mama se je smejala hčerkinji fantaziji. »Ni več vitezov na konjih«, ji je razlagala. V gradu pravzaprav še niso stopili v dvajseto stoletje, pa vendar. Morala bi živeti še v vse bolj starih časih ...

Nekoč so v šoli pisali nalogo: Pogled skozi okno. Bila je v zavodu, vendar je v duhu našla pogled skozi domače okno, vrtove in potok za njimi. Pa spet travnike in zadaj zeleno goro. Starka je nosila butaro po poti ... Sestra je glasno prebrala svoj sestavek. Opisala je pogled v nasprotno steno. Ničesar se ni videlo, bil je sam zid. A za to steno je slutila življenje. Tudi ona, Lejla, sedaj ni ničesar videla. Nekje globoko, prav pri zemlji je slutila podrtine. Zunaj je sijalo sonce, a v podrtem prostoru je bila tema. Saj je vedela, da se je ta del gradu najprej podrl. Pisali so jim. Opisali so tisto strašno noč, ko je grad pričel goreti, gorel je dolgo — in prebivalci so se stiskali na sredi dvorišča, se dušili v dimu in grozi ognja! Nikdar niso pozabili tiste noči! In, ko je tisto nesrečno pismo prebrala, se je tudi v njej nekaj podrlo. Od takrat naprej že ni mogla biti več nekdanja Lejla. Čutila se je nesrečno, izkoreninjeno, izgubljeno, okradeno najlepšega, kar ji je življenje dalo! A kljub vsemu se je našel tudi komični utrinek v takratni stiski. »Eno samo uro smo imeli časa, da

Petnajsti literarni natečaj »MLADIKE«

1. Revija Mladika razpisuje nagradni literarni natečaj za izvorno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi po ljubne vsebine.
2. Rokopis je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3, 34133 TRST, do 31. decembra 1986. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v spremnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. profesor in kritik Martin Jevnikar, pisatelj Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc, prof. Ester Sferco in odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

4. Na razpolago so sledeče nagrade:

za črtico ali novelo:

prva nagrada	150.000 lir
druga nagrada	100.000 lir
tretja nagrada	50.000 lir

za ciklus pesmi:

prva nagrada	100.000 lir
--------------	-------------

druga nagrada	50.000 lir
tretja nagrada	30.000 lir

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu — na javni prireditvi in po časopisju ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1987. Objavljena bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerne za objavo.

Dve jesenski pesmi

SLOVO V JESENI

*Najdražji, ko pred tabo bo ta slika,
pomisli, da si srečal me takrat,
ko strela našo je mladost zdrobila,
znanilka in morilka naših nad.*

*Spreglej, da prvič predte sem stopila
pokrita s prahom kakor list uvel,
pozabi, da nad krsto mučenika
se prvič najin je pogled ujel.*

*In jaz bom pozabila, kako klela
sem grob, ki se razklal je prekasno,
in mislila bom, da te zdavnaj vzela
poletna vihra s sabo je v nebo.*

*A ti, ko videl boš, kako utonila
je moja senca v ta jesenski mrak,
pomisli, da že kdaj glavò sklonila
kot cvet pomladni sem sred daljnih trat.*

SPOMIN V JESENI

*Ne obupuj, še tu in tam pod trni
malina prezorela krvavi;
ne obupuj, še tu in tam pod grmi
ciklama zapozneta zadehti.*

*Ne obupuj, morda še kdaj prešine
ga misel, da si dala mu rokò,
ko Harona ga barka je urnila
nazaj iz kraja mrtvih na zemljò.*

*Ne obupuj, da si srce zgubila,
ko je pred tebe stopil iz pekla;
morda nekoč ga tvoje bolečine
pripeljejo do samih vrat neba.*

izpraznimo stanovanje,« je kasneje razlagala znanka,« tako, da si lahko mislite, kako smo hiteli! Kako smo nosili pohištvo na dvorišče z največjo naglico — in vendar se v kredenci ni razbil en sam kozarček!«

Lejla je že pred leti v sanjah preživela grajski požar. Spala je v srednji sobi. Naenkrat je kriknila in zbežala iz stanovanja. Po lesenih deskah se je spustila na dvorišče in za njo se je vse podiralo! Zbudila se je na tleh, potna in prestrašena. Nočna lučka je v kotu mirno svetila in vsi so spali. Počasi se je pobrala s tal, dvignila tudi odejo in s trudom nazaj zaspala. Je bila to slutnja ali posledica očetovega strahu, da bi v grad udarila strela, strelovoda pa ni bilo?

Naenkrat se ji je zazdelo, da jo nekdo kliče. »Si prišla?«, je zašepetalo. »Lepo, da si prišla!« Kdo to govori? Ozrla se je okoli sebe. Na hodniku je stala gruča ljudi. Glasno so se pogovarjali. Nedeljski izletniki!

Spet je zaslišala šepet. Govore spomini? Kaj ni ob vseh dolgih letih, kar so tam živeli, ostal v zidovju spomin, ostal pečat njih življenja? Ah, Lejla, fantaziraš, se je žalostna nasmehnila.

Kot punčka je v poletni mesečini rada sanjara naslonjena na hodniški zid. V tišini je poslušala šumenje vode. Dostikrat je pomislila na bele menihe, ki so stoletja tam živeli. Oni so samostan pozidali, ga še povečali, pisali knjige in učili. Še je lahko brala na cerkvenem koru zapisano letnico 1234, v spomin na ustanovitev samostana. V majhnem, rdečem stolpiču nad glavnim oltarjem, je patrom še visel zvonček, ki jih je vabil k molitvi ... Kadar je kje zašumelo, se je Lejla prestrašena vrnila v stanovanje.

Oče je hodil po kuhinji, mama, Lejla in služkinji tudi še niso spali. Nenadoma se je gospodar ozrl skozi okno in zapazil slano. Kaj takega! Vse mlado drevje bo pomorila! Tekli so na vrt, Lejlo pa, ki je pri svetilki prebiralala Robinsona, so pustili za varuhinjo doma. Zaklenila se je in brala naprej ... Počasi ji je spanec zaprl oči. V sanje o neznanih krajih so se ji mešali klici. Le koga kličejo? Nazadnje se je le prebudila in z grozo ugotovila, da je še naprej sama. Petrolejka je ugašala in bilo je že davno čez ponoč. In kaj sedaj? Le kje so? Odklenila je vrata in tekla po temnih stopnicah do grajskih vrat, našla jih je priprta. V strahu se je približala vrtnim vratom, ki pa so bila zaklenjena. Luna je svetila in črički so peli, a ona je vsa iz sebe tekla nazaj domov. Nenadoma je zaslišala razbijanje po njihovih vratih in vpitje »Lejla, odpri!« Spoznala je Mickin glas. Zasopla se ji je oglasila za hrbtom in Micka bi se kmalu onesvestila od strahu. Potem pa jo je pograbila za roko in jo peljala k očetu v pisarno. Sedel je za pisalno mizo in pisal. Odložil je pisanje in samo opominjajoče rekel »Ja, Lejla!« Mama se je zaspala dvignila z zofe, Micka se je spet pri-

kazala. »Pojdimo!«, je ukazal, a takrat je pri- tekla Lizika in potožila, da ne najde svoje »vnu- če«. »Takoј vsi ponjo«, je bil ukaz in noreli so po pisarniških prostorih in lovili nesrečno cu- njo, s katero si je dekle ovijala noge namesto nogavic. Nazadnje so jo našli na mizi zadnje sobe. »Ti firbec, prismojen, ti!«, jo je gospodar nadrl, potem pa ukazal, da morajo o tem mol- čati. Nekaj se je razvedelo po gradu, a ne vse. Služkinji sta se bali gospodarja.

Utrujena je vstala in pobrala nekaj kamenč- kov za spomin. Še enkrat se je sklonila v temo. »Zbogom«, je zašepetala. Počasi je prešla križ- ni hodnik in pogled ji je obstal na železnih re- verzah. Bile so zaradi potresa. Ne sicer tistega, ki ga je sama doživela. Iz spanja se je zbudila prav na teh obokanih stopnicah. Ni razumela, kaj se godi in je hotela v posteljo. »Tiho bodi, za božjo voljo,« jo je mama prestrašena mirila. »Potres je, vse se je treslo, tukaj je bolj varno!«

Obiskala je cerkev. Imela je nov strop, bila je na novo pobarvana, a ni bilo več line nad korom, ne zapisane letnice in ne grobnice. Na strehi nad glavnim oltarjem je tudi manjkal rdeč stolpič. Od otroških let je vedela, da so po jožefinski reformi patri bili prisiljeni zapustiti samostan. Vsa njih lastnina je pripadla državi; preimenovanega v grad, ga je država uporabila za državne pisarne, mogočne sobane pa je pre- uredila v uradniška stanovanja. Tudi cerkev je takrat izgubila vse svoje imetje, oltarje, zvono- ve, orgle in drugo. Ostala je prazna, a pri obno- vi pred drugo svetovno vojno je bila spet po- čiščena, prebarvana in v dolbino glavnega ol- tarja so postavili velik lesen križ.

Križa ni bilo več, tam je viselo nekaj slik. V centralni ladji je stal klavir. Cerkev je postala koncertna dvorana. S cerkve je zavila na grob patrov. Pa glej, tudi groba ni bilo več! Neki In- dijec je tam tesal svojo formo vivo. Začudena in užaljena ga je gledala. In, kje je torej sedaj grob patrov, gospodarjev samostana? Kje je križ, ki je stal nad grobom? Kaj res niso mogli pustiti spomina nanje? Lahko so stolpu dali pr- votno, povišano obliko, a niso mogli pustiti gro- ba ustanoviteljem?

Tudi na tej strani ceste so stale forme vive, stesane iz hrastovih debel, posekanih na bivši samostanski pristavi onstran mesteca. Še enkrat je z ljubečim pogledom objela vse — grad, cer- kev, oba stražna stolpa in se pod močno razra- ščenimi lipami približala izhodu. Obrnila se je proti gori. Gledala je košenice, vpijala zlato- rumeni lesk jesenskega listja in obe — deklica in žena — sta se združili v ljubezni. »Dom moj«, je ponavljala starejša, »dom moj«, je od- govarjala mlajša. Bo še kdaj hodila po teh dra- gih poteh? Ni vedela. A vedela je, da ga bo v srcu ponesla v svet. Ne le prebliskavice otroških let, ampak takega, kot ga ima sedaj pred očmi — ranjenega, a kljub vsemu, milo domačega!

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je jugoslovanski Zvezni izvršni svet predlagal sprejem zakona, po katerem naj bi prihodnje leto namenili spominu in delu srbskega kulturnega buditelja Vuka Stefanovića Karadžića, a da so se dvignili glasovi proti temu, da bi takšen pred- log postavljalo politično telo, ker da bi to dajalo vtis »unitarizacije« Vukovega spomina ...
- da profesor na tržaški univerzi Pietro Zovatto pripravlja študijo o italijanskem in slovenskem katoliškem tisku v Trstu v zadnjih sto letih ...
- da je v letih pred zadnjo vojno Stojadinovića Jugoslovanska radikalna zajednica izdajala pro- fašistično glasilo SAMOUPRAVA ...
- da iz arhiva goriške kvesture izhajajo, da je 300 Primorcev šlo prostovoljno v abesinsko vojno, da jih je 20 tam padlo in da so 3 pridobili sre- brne kolajne ...
- da sta predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič in predsednik komisije za zaščito svobode mišljenja Venko Taufer v članku v ljub- ljanskem DELU sredi poletja omenila med dru- gim tudi policijsko šikaniranje znanega Titovega biografa in predsednika Russelovega sodišča Vladimira Dedijera ...
- da ruska beseda »černobil« — pisan z veliko za- četnico je to kraj znane atomske katastrofe — pomeni »pelin« in da v Janezovi Apokalipsi na- stopa zvezda »Pelin« ...
- da sta Edvardu Kocbeku, kadar je prihajal na počitnice na Kvarner, sledila dva tajna agenta ...
- da so jugoslovanski komunisti, zaprti v Sremski Mitrovici, ob paktu Hitler - Stalin vprašali partij- sko vodstvo v Beogradu, ali naj ta pakt razu- mejo samo taktično, pa so dobili odgovor: »Pakt je svet!« ...
- da je anketa pokazala, da je samo 12 odstotkov mladih anketirancev iz Slovenije odgovorilo, da jih politika zelo zanima (da jih srednje, jih je trdilo 55 odstotkov, da jih ne zanima pa 33 od- stotkov), kar kaže na žalostno depolitizacijo slo- venskega človeka ...
- da je izšel slovenski prevod dela Janka Bubala TISOČ SREČANJ Z MARIJO V MEDŽUGORJU (o svojih doživetjih govori vidkinja Vicka) in da je bilo 7500 izvodov razprodanih že pred izidom ...
- da je Bojan Štih v reviji BOREC 1986, 3-4 za- pisal tudi: »Zaman smo se bojevali, zaman bomo živeli, tisoči so zaman padli in umrli« ...
- da 44 odstotkov mladih iz Slovenije meni, da bo prihodnost družbe slabša od sedanjosti ...
- da je Bojan Štih v intervjuju za ljubljansko Delo izjavil, da je bil referat prof. Jožeta Velikonje v Dragi tak, da bi ga »lahko objavila Teorija in praksa na 1. strani kot uvodnik« ...

Mladi tržaški rojak na osemtisočaku

»Mrzlica osemtisočaka«, ki je kot nekakšna epidemija zajela alpiniste po vsem svetu, je lani dvignila temperaturo tudi mlademu tržaškemu rojaku Dušku Jelinčiču, da se je pridružil letošnji slovenski himalajski odpravi, ki je z neverjetno skromnim organizacijskim aparatom odšla na pot sredi junija in se vrnila proti koncu avgusta, potem ko je dosegla celo vrsto uspehov, ki so odmevali v mednarodni javnosti. Glede na število udeležencev, vložena finančna sredstva in uporabljen material, je odprava dosegla dosti več kot so od nje pričakovali. 14 udeležencev, med temi en zdravnik, je brez pomoči višinskih nosačev, brez fiksnih vrvi — ki so postale že nekak obvezen pripomoček — brez kisika, spravilo 12 članov odprave (nekateri tudi 2 krat) preko 8 tisoč metrov. Med temi je bila tudi prva Slovenka in prva Jugoslovanka, ki je prestopila simbolično mejno višino. Člani od-

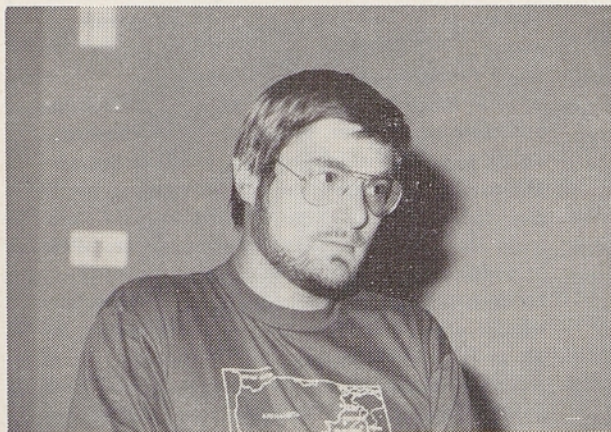
Podvigu, Duško je med drugim prvi alpinist iz naše dežele, ki je presegel magično mejo 8 tisoč metrov, so naša občila posvetila veliko zanimanja in tudi MLADIKA je postavila nekaj vprašanj mladeniču, ki je pokazal veliko zaupanja v samega sebe, pa tudi dobršno mero poguma. Nekateri so njegovo dejanje razumeli kot izzivanje naši stvarnosti, v kateri igra Jelinčič vlogo nekakšnega »samotarja«, ki je rad kritičen do vsega in vseh.

MLADIKA: Kaj ti je pomenilo sodelovanje na slovenski odpravi v Karakorum? Ko si odhajal, si se odmikal od drugih, kot da se izogibaš reklami v bojzani pred morebitnim neuspehom...

Na odpravo v Karakorum sem se podal z mešanimi občutki, ki so odražali vse dvome, ki so me takrat žrli. Po eni strani sem to jemal kot nekakšno potovanje v daljne kraje, eno od tistih, ki sem jih v življenju opravil, pač več ali manj pustolovsko, po drugi strani, morda celo bolj na podzavestni ravni, pa sem se tja podajal kot alpinist, ki trdno veruje le v svoj cilj: v vrh. Saj sem zanj neverjetno trdo garal celih šest mesecev! Sicer pa to bolj iz vestnosti, da bom lahko ob koncu odprave, kakorkoli bi se zame pač iztekla, z uspehom ali neuspehom, rekel, da sem poskušal vse, kar se je poskušati dalo, da bi vrh res dosegel. Seveda sem vedel, da je uresničitev tega končnega cilja izredno težka, kot nekakšna fata morgana. Saj so nekateri, ki se na take podvige pripravljajo leta in leta in nato ne uspejo!

In prav tu je torej navidezno protislovje. Trdno sem verjel v vrh, po drugi strani pa sem nanj mislil kot na neke lepe, a neuresničljive sanje. Vendar pa, če ne bi bil v ta vrh prepričan, ne bi na dan pretekel verjetno niti kilometra navkreber na Selivcu pri Opčinah, kaj šele od 15 do 20 km! Motivacija, pa čeprav v neko utvaro, ki se je nato spremenila v realnost, je bila v tem primeru bistvena.

Res je, ekspediciji sem se pridružil brez propagande in obešanja bodočega podviga (ker podvig je bila že sama prisotnost na odpravi, glede na kriterije, ki urejujejo udeležbo) na veliki zvon. Pač odločil sem se, da bo stvar šla v javnost le v primeru popolnega uspeha. To je verjetno čudna mentalna reakcija, vendar pa sem hotel realizirati rek »najprej dejanja, nato be-

Duško Jelinčič

prave so bili 12 krat na vrhu Broad Peaka, 4 krat na Gasherbrumu II in 1 krat na K2. Vse to za ceno, ki ni bistveno preseгла stroškov navadnega turističnega potovanja. Slovenski alpinizem je tako znova dokazal, da sodi v sam svetovni vrh, enakovredno ob bok slavnejšim imenom, katerih ekspedicije v Himalajo stanejo tudi 20 krat več. Duško Jelinčič je bil zraven in nekaj njegove slave je oškropilo tudi naš zamejski alpinizem, ko je 4. avgusta, 38 dni potem ko se je v Islamabadu pridružil tovarišem, stopil na vrh 8047 m visokega Broad Peaka.

sede«. Tudi finančno podporo, pač nekakšno sponsorizacijo, sem vprašal le ob povratku, nekako »retroaktivno«... Verjetno je prvič, da se to dogaja pri alpinističnih odpravah in podobnih podvigih.

Ne verjamem, da sem se bal neuspeha, saj nisem imel kaj izgubiti. Ne pride vsak na osem-tisočak, ki ga poskusi, morda vsak deseti ali dvajseti. Enostavno sem menil, da je to le moja osebna stvar. V tem oziru je emblematičen telefonski poziv, ki sem ga dan pred povratkom domov opravil iz Frankfurta na delovno mesto, na Primorski dnevnik. Na drugi strani žice mi je odgovoril prijatelj Duško Kalc, katerega sem vprašal, kdaj naj se vrnem na delo. Na koncu pa sem še dodal: »Če vas zanima, sem osvojil osem-tisočak Broad Peak, toliko da napišete eno kratko novičko, če vam ostaja prostora...« Duško pa se je začel smejati... Pojma nisem imel, da so se o mojem podvigu že vsi razpisali! Sicer pa, že doma sem slišal govorice, da je to hotelo biti nekako maščevanje za neko krivico. To odločno zanikam: besede »maščevanje« ne poznam, res ne spada v mojo mentalno sfero. Sebi sem hotel nekaj dokazati, le sebe preizkušati in take (lokalne) »slave« še zdavnaj nisem predvideval (sicer pa so tudi lažji načini, da si jo pridobiš, kot da rineš v sneg in led in tvegaš življenje...).

MLADIKA: Tvoj podvig je različno »odmeval« v naših občilih. Slovenija pa je komaj omenila prisotnost manjšinca v odpravi. Ali so te jemali kot vrinjenca?

Res je zanimiva reakcija različnih javnih občil na mojo osvojitve osem-tisočaka. Primorski dnevnik, Radio Trst A in naši drugi »mass-media« so dali zadevi primeren poudarek, prav tako pa tudi nekatera italijanska občila (Il Meridiano, RAI 3, italijanski radio, razne revije itd.). Pri tržaškem italijanskem dnevniku pa je bilo žal nekoliko drugače. Govorili so mi o »obupanih« telefonskih klicih nekaterih urednikov nekaterim tržaškim vodilnim alpinistom, češ, kaj je res, da je tale Slovenček (pač dobrohoten prevod vsem znane šovinistične žaljivke) prvi v naši deželi, ki je osvojil osem-tisočak ipd. Na drugi strani žice pa so alpinisti v zadregi odgovarjali: »ne vem, morda, ni statistik, ne moremo preveriti...«. Alpinisti pa ne vedo, kaj se dogaja v ožjem deželnem alpinističnem okviru! Pač nemogoče, kakor je za nekatere kroge nemogoče priznati poraz, posebno če so pripravljali vzpon na osem-tisočak, da bi pač bili prvi v deželi...

V Sloveniji pa so moj podvig sprejemali športno-statistično in ne politično, ker pač imajo alpinizem za polnopravni šport. Športno pa velja seveda več npr. prvenstvena smer Toma Česna na drugi največji gori na svetu K2 ali pa podvig Grošlja, Štremflja, Biščaka in Kozjeka, ki so med isto odpravo osvojili dva osem-tisoča-

ka in tako izenačili Messnerjev rekord. In prav je torej, da v Sloveniji poudarjajo predvsem teh pet alpinistov, nato pridemo (s športnega vidika) vsi ostali, ki smo stopili na Broad Peak.

MLADIKA: Na vrhu in med vzponom, si občutil zadoščenje ali strah? Si se zavedal tveganja v izjemnih razmerah, še posebno, ko se je ob povratku »zapletlo« in si s tovarišem moral neskončno dolgo čakati na helikopter?

Nevarnost sem občutil in slutil vedno. Še najbolj pred najlažjo turo, ko sem se s soplezalcem, ob začetku odprave, prvič podal le na tabor ena. Večer prej, ko sem, že zavil v spalno vrečo, pisal dnevnik, sem nenadoma zaprl zvezek, v katerega sem zapisoval doživetja, ter ga besno odvrigel, da so me vsi trije prijatelji, ki so spali v šotoru z mano, čudno pogledali. Jaz pa sem si mislil: »Kakšen smisel pa ima, da pišem dnevnik, če bom jutri morda umrl!«

In ta občutek nevarnosti me je stalno spremljal med vsemi turami na razne višinske tabore na gori, prav do zadnjega vzpona z osvojitvijo vrha. A začuda se je ta občutek nevarnosti, z vso večjo objektivno nevarnostjo, sproti manjšal, ne večal, kot bi bilo logično. In višek »manjšanja« te objektivne nevarnosti sem občutil prav pred zadnjim naskokom na vrh, malo nad taborom 4, na višini približno 7700 metrov. Bili smo trije: Mojmir, Ničo in jaz. Ničo se je obrnil zaradi izmučenosti in morda tudi zato, ker so se že v daljavi, nekje nad ledenikom Baltoro, prikazali grozeči črni oblaki. Jaz sem vztrajal, čeprav sem se tisto jutro počutil obupno slabo, saj me je dajala omotica in sem bruhal in sem moral pustiti Matevža Lenarčiča in Silva Kara, s katerima sem prespal v taboru 4, da gresta sama proti vrhu, in počakati naslednjo navezo, pač Ničota in Mojmira. Pod sedlom na višini 7800 metrov me je spet dvakrat napadla omotica, a nisem niti sanjal, da bi odnehal. Takrat je bila želja po osvojitvi vrha premočna in nihče me ne bi mogel odvrniti od nje. Torej sem res verjetno precenjeval svoje moči, vendar podzavestno, preveč sem hlepel po Broad Peaku, da bi se tu obrnil. Le na dnu duše sem občutil nevarnost in se zavedal, da tvegam življenje, a sem to misel takoj odbil na dno podzavesti kot nadležno muho. Bal pa se nisem nikoli, tako da sem se, ko mi je Tomo Česen, nekaj dni kasneje, ko je bila »odisejada« že mimo, na taboru dva, rekel: »Pa imaš res srečo, da si še živ«, zelo začudil, zakaj tako govori. Nevarnosti in dejstva, da sem bil blizu smrti, sem se zavedal šele mnogo kasneje. In je torej tudi res, da na višini preko 7000 metrov misliš nekoliko drugače, kot v dolini. In odločitev, da grem na vrh, pa čeprav sem se počutil slabo in se je bližala nevihta, je le sad takega razmišljanja v vsestransko izrednih pogojih.

LOJZE BREZNIK:

(6)

DNEVNIK (1941-1943)

9. marca 1941

Dolg premor. Bili so kolokviji in rekel bi, da mi je bila glava prepolna šolske snovi, da bi utegnil zapisati v dnevnik še kaj drugega. Sicer pa je to slabo, da sem se tako ves predal študiju. Vse to kaže, da moj namen ni bil preveč čist. Lakomnost po dobrih redih me je gnala k temu. Strah, da bi bil slabši od drugih — obzir pred drugimi. Moj jaz je kraljeval ves ta čas in ob zmučenosti zaradi učenja mi je slabela volja, da bi temu nasprotoval. Moji sklepi so bili zares lepi, a kaj, ko so ostali samo na papirju in na ustnicah. Še mesec imam do Velike noči. Gospod mi nudi ta postni čas, da se odrečem marsičemu, k čemur me nagiba moj napuh, da se ponotranjim, da se tesneje njega oklenem, kajti vezi, ki so naju družile pri duhovnih vajah in že prej, so se zrahljale. Prva gorečnost mi je ugasnila in sedaj je ugoden čas, da jo spet razvnamem, da bo zagorela v vsej svoji pristnosti in iskrenosti.

Danes je papeževa nedelja. Dvoje mi je posebno v mislih ob tem jubileju druge obletnice Pija XII. Prvo je pokorščina papežu in škofu. Tudi jaz obljubim s Poppejem popolno vdanost in predanost svojim predstojnikom. Tudi meni bo odslej ljubša pokorščina kakor vsa dobra dela. Kjer sta papež in škof, tam je Cerkev. Ni drugje dela za Cerkev ko v delokrogu, ki ga ta dva odločata. Ali naj se grem gverilsko vojsko in delam nepostavno? — Drugo je vera v zmago sv. Cerkve. Nikdar nočem obupavati, naj bodo časi še tako slabi — naj grozi smrt, preganjanje ali karkoli. Verujem, da si Ti, o Kristus, vogelni kamen. Naj grem skozi Tvoj lik, ki je živ in ognjen. Ti pa me utrdi za trpljenje, da bom sposoben za Luč, zakaj po njej težimo vsi.

11. marca 1941

Moje duhovno okrevanje le počasi napreduje, a vendar napreduje. Danes sem se že večkrat čez dan spomnil na svoj sklep. Seveda sem še tako slaboten, da še čutim ne, kdaj naredim napako, ki jo preganjam. Toda če hočem doseči svoj cilj — biti svet duhovnik — je to, da sklepe izvršujem, najmanjše, kar moram storiti. Najprej moram biti v malem zvest, da bom čez veliko postavljen. Vse svoje delo in življenje bom oprl na molitev. Vse začeti v molitvi, vse delati v moči molitve, moliti neprestano. Drugo pa je molk. Zapreti se v svojo dušo in se

pogovarjati z Bogom. Bog pa govori v molku. Zato je nujno, da svoj sklep — da ne bom o sebi govoril in bližnjega prekinjal v pogovoru — do potankosti izvršujem, da bo to vsaj en korak do tega svetega molka. Drug korak bo, da ne bom godrnjal in kritiziral, kar pa me še čaka (...)

14. marca 1941

Najbližje smo Gospodu v trpljenju, dasi se zdi, da smo sami, brez tolažnika in prijatelja. To je neki paradoks življenja, vsaj pri sebi to občutim, da se tedaj bojim Gospoda nagovoriti. Danes je bil tak dan. A vendar mi prinaša na dnu grenkosti in odpovedi mir in veselje. Popolna predanost Gospodu mora biti moj cilj, vedno se zavedati, da biti duhovnik pomeni biti žrtev — *victimatio*, ki iz nje klije življenje mnogim dušam. Kje so dnevi prvih tednov in mesecev semenišča, ko sem se topil v sladkosti božje bližine in v tihih pogovorih z Gosti moje duše? Gospod je odšel. Koliko duš potrebuje tolažbe! Jaz sem pač že dovolj velik, da bom tudi brez te tolažbe šel dalje, da bom brez slave, tolažbe, imena, moči in sijaja kakor je On — beli brat v tabernaklju. Povrniti se moram nazaj k izreku, ki sem ga ponavljal po duhovnih vajah: *Ama nesciri et pro nihilo reputari*. Kaj je velikega na svetu?

16. marca 1941

Od vseh strani čutim silovito poudarjanje ene stvari: Na globoko, bodi heroj, trudi se za svetost! Tako nam je gospod spiritual govoril, da smo posebno še mi v teh časih poklicani k heroizmu: vzgajati se moramo za mučeništvo (saj je Poppeju duhovnik = duša, žrtev, mučenec). Enako me kliče *Pia Unio* (1): bodi ves, cel duhovnik, zato bodi sedaj popoln bogoslovec. Kje je zame v tem položaju prilika za heroizem? To je heroizem v malih stvareh, v malem biti zvest: to je hišni red, siva enolična vsakdanjost. Vsa ta drobna in neznatna opravila moram ponadnaraviti, jih iz ljubezni do Jezusa dobro izvrševati, brez nervoze, kakor je on trideset let v Nazaretu izvrševal tesarska dela, z vso ljubeznijo in vestnostjo in živel polnost odrešeniškega življenja, ker je vršil voljo Očeta. Kaj je zame v bogoslovju volja božja? Nič drugega kot to,

dalje na naslednji strani ■

(1) Duhovniško združenje

Rešeni imenoslovni rokopis F. Borgia Sedeja

Končujem rubriko o imenih naših krajev, ker sem izčrpal novo gradivo, s katerim sem lahko zalagal kolikor toliko novo in kolikor toliko zanimivo rubriko. Pod raven »kolikor toliko« pa ne želim zdrkniti, da bi po nemarnem ne dolgočasil bralce. Končujem pa jo z nenavadnim pripevkom. In povem najprej, kako je prišlo do tega.

Nedavno tega mi je Marijan Terpin v Gorici izročil rokopis: rešil ga je bil iz smetišča, kamor so ga bili že vrgli ljudje, ki so pospravljali ne vem več kateri števerjanski arhiv ali skladišče. V njem je spoznal pisavo Frančiška Borgia Sedeja. Zdel se mu je zanimiv, zato ga je rešil. Domneval je, da me bo zanimal, zato mi ga je izročil. Poleg moje javne zahvale mu gre zato zahvala slovenske kulture. (Narod, kakor pravi Ivan Cankar, je kujon, zato ga ne bom omenil in s tem dražil.)

Rokopis sestavlja 47 listov starega žlahtnega papirja z vodnim znamenjem, kakršnega so izdelovali še v prejšnjem stoletju; listi so neenakomerno rezani v velikosti navadnega zvezka (ca 15 x 20 cm) in na njih so s svinčnikom začrtani robovi in znotraj njih črte, na katerih je s črnilom črnkasto-rjave barve zapisano besedilo; listi so oštevilčeni do št. 20, poznejši pa ne. Pisava je vseskozi enotna in se sklada s pisavo dveh avtografskih Sedejevih pisem iz l. 1931, ki ju imam na razpolago za primerjavo:

DNEVNIK (1941-1943)

kar predstojniki zapovedujejo, t.j. dnevni red, držati se dnevnega reda. Koliko majhnih prilik je vsak dan za žrtvice! Koliko jih zamudim in preslišim Gospodovo prošnjo: »Daruj mi tole žrtev, usmili se me, napoji me, žejen sem!« Po čem ga žeja? Po naši svetosti, po svetosti svojih duhovnikov. Ali ne bom vsak dan prinašal Gospodu v dar samega sebe in vse male odpovedi in zatajevanja vsakega trenutka? Ali me ne kliče Gospod, da ga ljubim z najvišjo, herojsko, kraljevsko ljubeznijo, ki mu daruje vse veselje in trpljenje, ki se odreka duhovnemu veselju in je srečna, da je vseskozi žrtvena duša, duša stoterih vsakdanjih žrtvic. K temu heroizmu sem poklican v semenišču. K heroizmu ljubezni, molitve in borbe, molka in skritosti, dela in samopozabe. Tako bo uresničen oni ponavljanjani: *Ama nesciri et pro nihilo reputari*. Kaj je velikega na svetu? Skrita tiha žrtev, rešitev ene duše, to je junaštvo, ki rešuje svet.

že površna primerjava pisave to potrjuje, če pa analiziramo posamezne črke, ugotovljamo pri večini začetnic in malih črk istovetnost. Redke razlike (recimo pri začetnem P, ki je v toponomastičnem rokopisu izpeljan z eno potezo, v pismih pa z dvema) potrjujejo le, da je med rokopisom in pismoma preteklo mnogo let. Sploh je kljub ugotovljeni istovetnosti pisave opazati, da je pisava v rokopisu bolj mladeniško lepopsna — v skladu s tedanjimi navadami — in da izdaja bolj energične poteze; pa tudi nadrobnosti pri posameznih črkah so bolj umetelno izdelane. Pisava v pismih pa izdaja zrelost, sintetično urejenost in napravlja zato vtis bolj utrjene in poglobljene osebnosti.

A mimo teh stvarnih ugotovitev me pri tem rokopisu zanima le vsebina. Splošnega naslova ni nikakega. Koj na vrhu prvega lista se začne seznam krajevnih imen na Goriškem z razlago. Naj navedem prvi primer:

1. **Rauna** - Piano (altipiano), **Raunica** picc(olo) p(iano): na Rauneh.

Vseh imen, ki jih je avtor oštevilčil, je 257. Najprej sem se vprašal, kdaj je F. B. Sedej sestavil ta zajeten rokopis. Takoj zatem sem se vprašal, čemu ga je sestavil.

Po papirju, pisavi, po številnih naivnostih v razlagi imen in že po samem zanimanju, ki ga je avtor kazal za to snov, sodim, da je seznam napisal v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je, »stanujoč v malem semenišču, odlično končal 7. razr. drž. gimn., po opravljeni vojaščini še 8. razr. z maturo (1873) na franč. gimn. na Kostanjevici pri Gor., hkrati pa 1. letnik bogosl. v Gor. in bil 1877 ordiniran« (PSBL II,259). Tedaj je imel za tako početje gotovo še čas. Ali morda malo pozneje, ko je za kratko dobo kaplanoval v Šebreljah. Ali morda še pozneje, ko je v osemdesetih letih bil kaplan na goriškem Travniku in knjižničar v osred. bogosl. semenišču (1883-9: prav tam). Kdaj pozneje verjetno ne več.

Domnevni nagibi, ki so ga pripravili do tega dela, so splošno kulturni in nacionalni. Dejstvo, da se je v dunajskem Avguštinju posvetil ... orient. jezikom (prom. 1883), da je na goriškem bogoslov. učilišču poznal Štefana Kociančiča in mu sledil ter da je tu predaval tudi semitske jezike (prav tam), kaže, kako široko je seglo njegovo zanimanje za jezikoslovje. Vemo tudi, kako klena je bila njegova nacionalna osveščenost, saj je bil posebno na Dunaju zelo dejaven, ustanovil je akad. društvo Danica ter delal pri številnih drugih društvih (prav tam, 260). Končno so prav v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja izhajale po slovenskem časopisju številne imenoslovne

študije, ki so si prizadevale razlagati krajevna imena; res, te študije so zvečine pisali navdušeni narodnjaki, ki so brez vsake jezikoslovne vednosti (prav kakor nekaterniki v naših časih) razlagali imena vsevprek iz najčistejših slovanskih korenin (Josip Križman je v prvem letniku Edinosti, 1876, razlagal vsa krajevna imena na Tržaškem iz slovanskih osnov, celo ime Trieste/Trst je na dvanajst različnih načinov izvajal iz slovanskih osnov), a hkrati so strokovnjaki pisali utemeljene študije v strokovnih publikacijah.

Sedej ne kaže, vsaj pri tem rokopisu ne (in tudi zato ga rajši datiram zgodaj, to je v sedemdesetih letih), izrazitega zanimanja za strokovne filološke probleme. Pa tudi — in to mu štejem v onem času v čast! — ne naseda nacionalističnim motivacijam, da bi za vsako ceno hotel razlagati imena proti zgodovinski evidenci in jezikoslovni resnici.

Recimo, da vsebuje večina razlag osnovne etimološke podatke oz. razlago imena z ustreznim italijanskim ali nemškim izrazom; to se dogaja skoraj redno, ko se slovensko — a tudi furlansko — ime krije z apelativom ali ko je ime na preprost in razviden način iz apelativa izpeljan:

6. **Lipa** sig(ni)f(ica) ita(liano) tiglio, tiglietto, ted. Lindenheim.

Tu in tam se razlagam pridružujejo tudi zgodovinski podatki:

3. **Ternova** sign(ifica) ital(iano) Spineto, ted. Dorneg da Tern = spino, Dorn.

4. **Dornberg** titolo feudale di famiglia.

Toda večkrat napiše ime brez kake razlage:

10. **Sarsina**

NB. nell'Umbria città d'ugual nome antica, patria di Plauto.

Pogostoma ugiba, recimo ko išče izvir krajevnemu imenu Rubíje (danes vemo, da je iz predkrščanskega osebnega imena Rōb), in se zadovoljuje z zunanjim videzom:

15. **Rubia** dal (sic) slov. rob = cresta (Kamm), o falda (Saum) o svolta (Bug) di monte conviene alla topografia (robich Rif) Il lat rubus = Brombeere e l'ital. robbia, pianta che da il color rosso (Grapp) da tingere corrisponde meno, e la deduzione arrischiata

Nella Cargna è un monte presso Ligosullo chiamato Costa Rubbial

Ni kaj reči, mož kaže dovolj zanimanja in iznajdljivosti in je za svoje čase razgledan. In dovolj pozoren, ko ime dovoljuje več razlag.

16. **Lucinico** (Lucinis) sig(ni)f(ica) slov(eno) (in tu je menda pozabil napisati, kaj). Altri lo deriva dalla parola slovena Lučnik, verbasco, Himmelbrand. Altri e con più fondamento da lučnik. luogo di confine, ciò che corrispondeva e corrisponde anche oggi al sito,

essendo Lučinego (sic) il villaggio estremo sul limite dello sloveno ed il friulano, e, anche politicamente anticamente stava sul confine del dominio patriarcale e del Conte di Gorizia. Vedi analogia nel nome e nel sito del villaggio posto non lungi dal confine italiano in Carinzia nel Canal di Ferro, Lučnik.

Danes vemo, da je Ločnik iz apelativa loka: je to morda prva razlaga, ki jo je Sedej preskočil in jo hotel omeniti kot prvo? In koroški Lučnik je menda le nesporazum za Lužnico.

Včasih so njegove razlage nesprejemljive, recimo ko izvaja Libušnje iz lipe ali Ajdovščino iz ajde. Podobne napake in naivnosti spregledamo seveda lažje študentu kakor jezikoslovcu in to je spet razlog za zgodnje datiranje rokopisa.

Včasih ni daleč od resnice in ne zapade v težke napake, ki jih poznamo pri drugih:

79. **Redipuglia**. In doc. Mor. Dellabona IV p.24, è scritto Radepole che corrisponde perfettamente allo sloveno Radopolje cioè campagna deliziosa (rad, desiderato, volentieri, gern, freudig) e polje campagna (Feld) ed infatti la campagna del Territorio si offre deliziosa agli sguardi del soprastante campagnolo Carsolino.

Take čustvene razlage so nevarne in utegnejo postati smešne: novi zgodovinski podatki so nam omogočili rekonstruirati slovensko ime Rodopolje (a v kaki obliki je narečno akanje) in ga izvajati iz starega slov. pridevnika **rod-** »arido«, in bi enako lahko trdili, da je polje okoli vasi videti nerodovitno.

Je v tem zajetnem rokopisu tudi kaj novega, kaj tehtnega za današnjega imenoslovca? Dokončen odgovor zahteva zelo natančno analizo celotnega rokopisa, vendar že po prvem branju, ne da bi primerjal vire in novejšje tekste, je moč odgovoriti pritrdilno.

100. **Cronberg** recte Kronberg titolo feudale del castello. Il nome del paese e del territorio è lo sloveno »Stran«.

101. **Stran** slov. sigf. fianco di monte, che corrisponde alla topografia Berglehne.

Takoj sem vzel v roke Slovenski krajevni leksikon I, saj je ta publikacija navadno pozorna za zgodovinska in ljudska imena: v njej nisem ne pod geslom **Kromberg** ne v imenskem kazalu zasledil nobenega kraja, **Stran** po imenu.

Prav ta podatek nas obvezuje, da bomo pozorno analizirali ves Sedejev rokopis in iz njega izluščili vse podatke, ki so izvorni, novi, dragoceni in utegnejo obogatiti našo vednost o slovenskem krajevnem imenoslovlju na Goriškem. To zahteva čas. Naj služi torej današnje obvestilo kot opozorilo slovenski kulturni javnosti.

Ime **Stran** se pojavlja okoli l. 1370 (**Strania ob Zelkon**, t.j. Stran pri Solkanu) v urbarju rihemberškega fevda (M. Kos, Urbarji slovenskega Primorja II, Ljubljana 1954, str. 112) in o imenu je pisal S. Rutar, Zgodovinske črtice iz poknežene profije goriške in gradiške I, str. 29.

Odložil je dleto

Vsi ki smo ga poznali, smo ga občudovali. Občudovali njegov humor, resnost, delo, globoko vero, umetnost in vdanost v voljo božjo. Težak invalid se je opirajoč na palico šalil: »Glejte, s palico sem prekorlačil že nad osemdeset let ...«

Tržaška leta na šoli in izven nje so naju tako zblížala, da sva veliko časa prebila skupaj. Kamorkoli naju je zanesla pot, povsod mi je odpiral oči in me uvajal v svet umetnosti. Opažoval sem njegove vedno porezane in žuljave roke.

»Francè, odkod toliko žuljev in ran?«

»A, veš, to je vse od dela.«

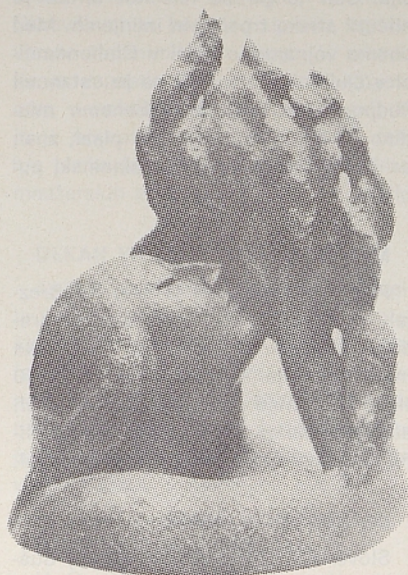
»Kakšnega dela vendar?«

»Pridi z menoj!«

In res sem šel z njim na dom v ulico Sorgente, kjer je bival v tesni sobici, v kateri je bilo prostora le za posteljo, omaro in mizico. Ko sva se ustavila v sobici, je sedel na posteljo, stisnil med kolena napol obdelano poleno in začel rezljati z nožem, nato pa

Zadnja DRAGA kiparja Franceta Gorše-ta. Tako nas je pozdravil na DRAGI 85

France Gorše: Ogenj (bron) 1974

je vzel še dleto in rahlo nabijal z lesenim kladivom. Ni imel primeža in dleto mu je večkrat spodletelo ob grči tako, da se je ranil. Rezljal je in dletaril in v nekaj urah se je v njegovih rokah porajal svetnik, angelska glava, ali kar je zasnoval. Ko si je najel utico v ulici Romagna, je imel že skobelnik, zaboje ilovice in orešec, dnevno svetlobo in vodo. V tej utici je snoval vsak popoldne in večer, včasih tudi pozno v noč, brez večerje ob suhem kruhu in ribi. Tako so nastajala dela, ki še danes krasi marsikateri dom. Med najmočnejšimi je gotovo doprni kip

FRANCE GORŠE

Rojen v Zamostecu na Dolenjskem 26. septembra 1897, umrl na Golniku, pokopan 9. avgusta v Svečah na Koroškem.

Franceta Prešerna, ki krasi vežo istoimenskega liceja. Osnutek je napravil v mavcu na Romagnu, nato pa ga prenesel v kamen v Nabrežini. Stevilne glave, zasnutek misleca, angeli, sveti Frančiški v lesu, mavcu, orešču in drugih tehnikah so nastajali v Trstu. Iz Trsta se je Gorše podal v široki svet v ZDA in Kanado, kjer je ustvaril močna dela in žel priznanja, zlasti na polju cerkvene umetnosti. Ko se je vr-

nil v Evropo, je pripravil pregled svojega dela v Kostanjevici, a tega ni mogel pokazati javnosti. To ga je zelo potrla. Umaknil se je na Koroško, v Sveče.

V Svečah si je ustvaril dom. Kmečko hišo s skednjem je preuredil v prijetno shajališče in v galerijo, v kateri je imel stalno razstavo svojih stvaritev. Zunanost doma, v senci cerkve svetega Lamberta pa je okrasil z alejo zaslužnih koroških osebnosti. Značilni za koroška Goršetova leta pa so predvsem številni križevi poti, ki krasi naše cerkve. Vsak križev pot zase je svojstvena umetnina, s posebnim poudarkom na izraznosti: na Kristusu, Simonu iz Cirene, žalostni materi Mariji in drugih osebah. Vsi križevi poti so kot odprta knjiga, pot, ki pelje še naprej preko groba v vstajenje, v katero je pokojni Francè tako trdno veroval... Priznan, občudovan, vabljen na vse strani, je ostal tih in skromen, v službi Njega, v katerem je videl smisel življenja...

M. Šah

NAŠA VPRAŠANJA

Pod tem naslovom je verski tednik Družina v Ljubljani začel izdajati knjižno zbirko z aktualno problematiko. Prvi zvezek ima naslov Na razpotjih časa. Gre za izbor govorov, pridig, časopisnih in radijskih intervjujev ter predavanj prvih petih let škofovanja ljubljanskega nadškofa in slovenskega metropolita dr. Alojzija Šuštarja.

Med besedami in dejanji — to je pa naslov dopolnjenih člankov, ki jih je leta 1984 objavljala v Družini prof. Tone Stres. Že takrat so zaradi žgoče aktualnosti in jasnosti vzbudili veliko pozornost.

KOROŠKA V ARGENTINI

Vodilna koroška kulturna delavca ravnatelj Reginald Vospornik in prof. Janko Zerzer sta avgusta opravila tritedenski obisk med rojaki v Argentini. Obiskala sta vrsto domov in posameznikov v Buenos Airesu in drugih krajih. Predavala sta o položaju koroških Slovencev in o reviji Celovški Zvon, kateri je dr. Vospornik glavni urednik. Gostitelji pa so jima skušali prikazati bogastvo in probleme živahne zdomske skupnosti v želji, da bi postali stiki med zamejstvom in zdomstvom še plodnejši.

Marinki v slovo

Na magnetofonskih posnetkih bo ostal zapisan njen mehki glas, toda močnejše bo živela v našem slušnem spominu čustvenost njene interpretacije; njen lik bo ostal na fotografijah in v časopisih, toda bolj živa bo njena značilna gesta, ki jo je spremljala, ko se je spustila v živahen pogovor, v katerem je kar prekipevala od temperamenta, zagnanosti pa tudi od igralske radoživosti in sproščenosti. Krčevito nas je presunilo 27. avgusta letos, ko nas je za vedno zapustila Marinka Theuerschuh, saj so ji življenjske sile pošle

v trenutku, ko bi lahko še veliko naredila za naše kulturno življenje. Za njo bodo ostale neštene radijske vloge, v katere je z veliko intenzivnostjo vložila svoje poustvarjalne sposobnosti, s katerimi je bila naravno obdarovana, a jih je znala tudi gojiti s svojo poklicno resnostjo. Ista zavzetost ji je narekovala tudi aktivno prisotnost, najprej na pozoriščih Slovenskega odra in nato že tudi v samostojnem delu v družtvih, v šoli, v župniji. Marinka, za vse, kar si razdala med nas, hvala!

UMRL PRVI SLOVENSKI LOGOPED

V Ljubljani so 26. julija pokopali prvega slovenskega logopeda Vilka Mazija. Star je bil 98 let. Kot sirota je občutil stisko trpečih in izrinjenih. Med obema vojnama je delal v Gluhonemnici v Ljubljani, leta 1930 pa je ustanovil Podporno društvo za gluhonemo mladino. O logopediji je veliko pisal, znan pa je bil tudi kot odličen planinski publicist.

MIR BREZ MEJA

Pod tem naslovom je bilo na Brezjah 16. avgusta že tradicionalno srečanje vernikov iz Slovenije, s Koroške in iz Furlanije. Udeležilo se ga je 10 tisoč ljudi, med njimi 9 škofov in kakih sto duhovnikov. Molili so v slovenščini, nemščini, italijanščini in furlanščini.

Dr. ŠUŠTAR V AFRIKI

Slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar se je 12. avgusta vrnil v domovino po enomesečnem obisku pri slovenskih misijonarjih v Afriki. Zadrževal se je predvsem v Zambiji in na Madagaskarju, kjer je spoznaval tudi splošni verski in družbeni položaj.

Septembra je imel dr. Šuštar več pomembnih verskih nastopov v Avstriji in Nemčiji. 1. septembra je predaval na pastirskem tečaju celovške škofije. 10. septembra in naslednje dni je sodeloval pri 89. nemškem katoliškem shodu v Aachnu, kjer je imel eno izmed petih uvodnih predavanj in še tri javne nastope. Dne 14. septembra pa je bil slavnostni govornik pri posvečitvi novega dunajskega nadškofa dr. Groera v stolnici avstrijske prestolnice.

DUHOVNIŠKE SMRTI

12. avgusta so v Lokavcu pri Ajdovščini pokopali upokojenega župnika Angela Batiča. Zaradi bolezni je dočakal le 57 let. Veliko je pisal v verske liste.

27. avgusta je umrl v Ljubljani upokojeni župnik iz Zagorja na Pivki Franc Gombač. Rodil se je leta 1921, v duhovnika pa je bil posvečen 1946.

1. septembra je na Golniku izdihnil ljubljanski stolni župnik Anton Smerkolj. Bil je med pionirji sodobne katehetike v Sloveniji in iskan voditelj odraslih, ki so se pripravljali na krst. Posvečen je bil leta 1946 v Italiji, takoj za tem pa je nastopil službo v Dolini, dokler ni bil 24. maja 1948 ugrabljen na Socerbu. Brez procesa je prebil sedem mesecev v koprskih zaporih. Že poleti 1946 so mu na domu v Sloveniji umorili starše in sestro. Služboval je v Zagorju, od leta 1967 pa v Ljubljani kot stolni župnik. Veliko je pisal.

BERNARDA FINK

Mlada, že mednarodno uveljavljena solistka (mezzosopran) Bernarda Fink, ki bo v kratkem gostovala tudi v Trstu, Ljubljani in na Koroškem, je imela 11. avgusta z bratom baritonistom Markom koncert na kulturnem večeru Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu, kjer živi.

16. avgusta pa so tam odprli razstavo slikarja Ivana Bukovca.

TOMBOLE ZA TISK

700 Slovencev se je 13. julija udeležilo tombole v korist mesečnika Duhovno življenje v Slovenski hiši v Buenos Airesu v Argentini.

Podobne oblike zbiranja pomoči za založniške dejavnosti v zdomstvu se poslužujejo tudi nekateri drugi listi. 3. avgusta je bil na primer v istem kraju kulturno-družabni večer tednika Svobodna Slovenija. Glavni urednik Tine Debeljak ml. pa je pripravil avdiovizualni program o založniških podvigih slovenske politične emigracije v Argentini.

ZGODOVINSKI MUZEJ V ARGENTINI

Potem ko so Slovenci v Argentini ustanovili zdomski arhiv, so se zdaj odločili še za Zgodovinski muzej v Buenos Airesu. V njem bodo zbirali predmete zgodovinskega pomena od vojnih dni do danes. Vodil ga bo Stane Škerlj.

Marinka Theuerschuh pred mikrofonom tržaškega radia. Ob njej Angel Turk

UMRLA ELISABETH BARKER

Že marca je v Londonu umrla znana zgodovinarica Elisabeth Barker. Aprila lani je predavala tudi v Trstu za niz o Trstu v letu 1945, ki ga je priredila Narodna in študijska knjižnica. Takrat je nastopila še v oddaji Povejmo v živo na Radiu Trst A.

V letih 1941-5 je Barkerjeva delala v balkanski sekciji britanskega oddelka za »politično vojskovanje«. Po vojni je bila diplomatski sodelavec BBC, posvetila pa se je predvsem sodobni zgodovini Balkana in sploh zadnje vojne. Veljala je za odlično poznavalko londonskih arhivov. Sodelovala je tudi pri reviji South Slav Journal.

UMRL ZDRAVNIK DRAGO MARTELANC

Po dolgi bolezni je 31. julija umrl v Trstu zdravnik dr. Drago Martelanc. Svojo službo je dolgo opravljal pri Sv. Ivanu, kjer si je pridobil velik ugled.

DUŠNOPASTIRSKI TEČAJ

19. in 20. avgusta je bil v Trstu 25. dušnopastirski tečaj slovenskih zamejskih in zdomskih duhovnikov. Sedemdesetim udeležencem so predavali nadškof dr. Šuštar in profesorja dr. Dolinar ter dr. Strle. Ob jubileju so izdali brošuro s pregledom dosedanjih srečanj.

ČERNIGOJEVA GALERIJA

V nedeljo, 24. avgusta, so odprli v Lipici stalno Černigojevo galerijo. Tam

Knjižničarka Lučka Čehovin pozdravlja udeležence odprtja Černigojeve galerije v Lipici

UMRL IVAN ZELKO

13. avgusta je umrl duhovnik in zgodovinar Ivan Zelko. Raziskoval je predvsem preteklost rodnega Prekmurja. Obravnaval je fevdalno upravo, zgodovinsko toponimiko in drugo. V rokopisu je zapustil študijo Sledovi slovenstva v nekdanji Kocljevi kneževini, ki jo je pripravil dolga leta. Zaradi znanja jezika je veliko in uspešno delal v madžarskih arhivih.

DEKAN VALENČIČ

49-letni profesor pastoralne teologije in pastoralne sociologije na Teološki fakulteti v Ljubljani dr. Rafko Valenčič je bil izvoljen za novega dekana fakultete. Prof. Valenčič je doma iz Ilirske Bistrice. Že več let je glavni urednik zbirke Cerkevni dokumenti in pa revije Cerkev v sedanjem svetu.

DOBERDOB IN ŠTEVERJAN

V Goriški nadškofiji je prišlo septembra do izmenjave župnikov v Doberdolu in Števerjanu. Gospod Anton Lazar je nastopil v Števerjanu, v Doberdolu pa ga je zamenjal dosedanjí števerjanski župni upravitelj Ambrož Kodelja.

Ob preurejanju župnij na podlagi sprememb, ki so nastopile z novim konkordatom, bosta odslej združeni župniji Štmaver in Pevma.

je zbrana bogata umetnikova zapuščina, ki jo bodo postopoma prikazovali obiskovalcem.

UMRL REMIGIO TOPATIG

V Buenos Airesu je 29. avgusta umrl predsednik za Latinsko Ameriko Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije - Julijske krajine, ki ima svoj osrednji sedež v Čedadu. Remigio Topatig se je rodil pred 64 leti v Čeneboli. Leta 1946 se je izselil v Belgijo, dve leti kasneje pa v Argentino. Tam je leta 1980 ustanovil sekcijo že omenjene zveze in začel graditi njen sedež v Buenos Airesu. Živahna dejavnost Benečanov v Argentini pa skorajda nima zvez s »staro«, predvsem primorsko emigracijo in pa s povojno politično emigracijo.

PRVA SLOVENSKA REALKA

28. septembra so v Ildriji proslavili 80-letnico prve slovenske realke. Od leta 1901 do ukinitve pod fašizmom leta 1926 je odigrala zelo pomembno vlogo v slovenskem prostoru.

STOLETNICA EDVARDA RUSJANA

Na letališču na Brniku so 12. septembra odkrili spomenik primorskemu rojaku in pionirju slovenskega letalstva Edvardu Rusjanu ob 100-letnici rojstva. Odprli so tudi letalsko razstavo.

TRUBAR

Trubarjevo leto ob 400-letnici smrti verskega reformatorja in očeta slovenske knjige Primoža Trubarja se sicer nadaljuje s številnimi pobudami, vendar je bila 21. septembra na Rašici nekaka uradna sklepna slovesnost. Odprli so obnovljeno Trubarjevo domačijo z mlinom in žago. Slovesno, a zelo praznično in ljudsko je bilo. Med gosti je bil jugoslovanski predsednik Hasani. Zelo odmeven je bil govor akademika Josipa Vidmarja, ki je odločno spregovoril o slovenski samobitnosti.

RAZLOGI NAŠEGA UPANJA

4.000 mladih se je 20. septembra zbralo v Stični ob asistentih veroučnih skupin in študentskih skupnosti ter petih slovenskih škofov. Razpravljali so in molili na temo »razlogi našega upanja«. Že tradicionalno srečanje je priredil Medškofijski odbor za študente (MOŠ), katerega asistent je dr. Janez Gril.

Glasilo MOŠ Tretji dan z novim letnikom ureja Lojze Peterle. Teološki tečaj o aktualnih temah bo letos od 10. do 21. novembra s skupnim naslovom Za svet zavzeto krščanstvo.

V nedeljo, 13. julija, je župnik Albert Miklavc po 30 letih zapustil katinarsko župnijo in se preselil v Boršt. Tako se je po slovesni maši poslovil od domačinov na Katinari

UMRL JE FRANCE VODNIK

Sredi avgusta je v Ljubljani zadet od kapi nenadoma preminul literarni zgodovinar in pesnik prof. France Vodnik. Rodil se je v Ljubljani leta 1903. S svojim delom je vtisnil neizbrisni pečat predvojni slovenski kulturi. Bil je urednik Dom in sveta, Dejanja, Križa na gori. Leta 1979 je kot predavatelj nastopil v Dragi in spregovoril o »bohinjskih tednih«. Pokopali so ga v Dravljah, kjer počiva tudi slovenski pisatelj Ivan Pregelj.

UMRL DUŠAN TOMŠE

Dne 31. julija je preminil 56-letni gledališki delavec Dušan Tomše. Diplomiral je iz režije na Akademiji v Ljubljani. Prevedel je kakih 60 del in pisal o gledališču. Zadnjih 20 let je uredjal izdaje knjižnice Mestnega gledališča ljubljanskega.

NAGRAJENI TOMIZZA

Prvo mednarodno nagrado Vilenica (ime je dobila po jami pri Lipici) je predsednik Društva slovenskih pisateljev Tone Partljič izročil 20. septembra tržaško-istrskemu pisatelju Fulviu Tomizzi. Žirija mu jo je podelila za zadnjo knjigo o tragediji Stanka in Danice Vuk. Pri knjižni nagradi Supercampello 86 pa se je Tomizza za isto delo uvrstil v Benetkah na drugo mesto. V sredstvih množičnega obveščanja širom po Italiji je bilo spet veliko prispevkov o problematiki slovenske manjšine.

ULICA PO SLOVENKI

V kraju Rio Gallegos na jugu Argentine so poimenovali ulico po salezijanski sestri Ivani Perovšek, ki je delala tam od priselitve leta 1923 do smrti 1978. To je že drugo poimenovanje ulice v Argentini po Slovencu v zadnjem letu.

V Trstu in Gorici je nekoliko drugače ...

MAISTROV SPOMENIK

V Mariboru so končno sklenili, da bodo postavili spomenik generalu Maistru pred poslopjem njegovega nekdanjega poveljstva, kjer je zdaj mestna skupščina. Stekla je nabirka. Leta 1988 bodo ob 70-letnici osvoboditve Maribora izdali spominski zbornik o bojih za severno mejo. V njem bo tudi gradivo iz zbornika, ki naj bi bil izšel leta 1958, a »katerega izid je bil takrat preprečen« (Delo, Ljubljana 20.8.1986). Ponatisnili bodo tudi Maistrovo pesniško zbirko.

Medtem so začeli v Mariboru graditi univerzitetno knjižnico in novo gledališko ter koncertno dvorano. Gradbišče je čisto blizu skoraj dokončane nove škofijske stavbe s knjižnico, dvoranami in bivališči za ostarele duhovnike.

ČLANEK O BENEČIJI

Razširjeni italijanski verski mesečnik Jesus je avgusta objavil obširen in objektivni članek o Slovencih v Benečiji.

JUBILEJNO SREDNJEVROPSKO SREČANJE

Od 25. do 28. septembra je bilo v Gorici jubilejno 20. mednarodno srednjeevropsko srečanje. Posvečeno je bilo dunajski umetnostnozgodovinski šoli in njenemu vplivu na srednjeevropske dežele. Med predavatelji so bili štirje Slovenci, doktorji Emilijan Cevc, Nace Šumi in Damjan Prelovšek iz Ljubljane ter Marko Pozzetto iz Trsta, ki je tudi uredil razstavo lastnoročno slikanih razglednic Maksa Fabianija in sploh veliko delal za uspeh pomembnega zasedanja.

RADO NAKRST 80-LETNIK

Tržaški igralec Rado Nakrst je 4. avgusta praznoval 80 let. Življenjska pot mu je bila določena že z rojstvom v stavbi Narodnega doma. Poklicno je začel igrati v Mariboru v sezoni 1929/30. Po vojni je do upokojitve nastopal s Slovenskim stalnim gledališčem v Trstu, še vedno pa v njem ureja arhivmuzej. Za življenjsko delo je prejel Prešernovo nagrado in druga priznanja.

90-LETNICA ALJAŽEVIH PODVIGOV

Dne 10. avgusta so na Triglavu praznovali 90 let, kar je župnik Jakob Aljaž dal postaviti Triglavski dom na Kredarici in pa sedanji Aljažev dom v Vratih.

RAZSTAVA MARIJA PREGLJA

Ob koncu septembra so v ljubljanski Moderni galeriji odprli razstavo slikarja Marija Preglja. Prihodnje leto bo 20 let od njegove smrti. Izredno bogato zapuščino imata Moderna galerija v Ljubljani in Muzej sodobne umetnosti v Beogradu, stalne zbirke pa ete niso mogli urediti.

OBISK KATOLIŠKIH IZOBRAŽENCEV IZ LJUBLJANE

V soboto, 27. septembra, je kakih sto slovenskih katoliških izobražencev iz Ljubljane obiskalo Čedad in Benečijo. V Čedadu so jih pozdravili tarbijski župnik Emil Cencig, Riccardo Ruttar in Ferruccio Clavora. V imenu slovenskih izobražencev iz Ljubljane pa je pozdrav prinesel inž. Jože Strgar, predsednik komisije za katoliške izobražence ljubljanske škofije. Po obisku Stare gore, so si v popoldanskem času ogledali še Landarsko jamo in obnovljeno cerkvico sv. Jerneja iz konca 15. stoletja v Barnasu. Srečanja v Čedadu so se udeležili tudi nekateri predstavniki iz Trsta in Gorice.

Goršetov pogreb v Svečah. Od desne: kanonik M. Golob, celovski škof E. Kapellari, ljubljanski pomožni škof S. Lenič

UMRL JANEZ ROHAČEK

Dne 14. avgusta so v Ljubljani pokopali igralca Janeza Rohačka. Rohaček se je rodil slovaškemu staršem leta 1914 v Spodnji Šiški. Bil je železostругar, po vojni pa se je prebil do svoje ljubezni — igralskega poklica. Nastopal je večinoma v ljubljanski Drami, kot recitator pa je obhodil vso Slovenijo.

UMRL JANKO LAVRIN

V Londonu je sredi avgusta umrl 99-letni slovenski rusist in literarni zgodovinar Janko Lavrin. Od leta 1918 do 1953 je predaval na univerzi v Nottinghamu. Čeprav je bival do smrti na tujem, je ostal povezan s slovenskim kulturnim utripom. Nekaj njegovih del so prevedli v slovenščino, sam pa je v Veliki Britaniji skrbel za popularizacijo slovenske književnosti s prevodi in antologijami. Pred vojno je bil med pobudniki slovenskega PEN-kluba.

VELIKA PUNTARIJA

V Spodnjih Vinarjih na Koroškem je bila 9. avgusta premiera mogočne predstave na prostem. Amaterski igralci skupine Samorastniki so pod vodstvom režiserja Marijana Srienca uprizorili Veliko puntarijo Bratka Krefta. Zbralo se je tisoč gledalcev, med njimi avtor Bratko Kreft, ki je spregovoril. Sledilo so ponovitve.

IVAN TRINKO

Zbornik razprav v italijanščini o beneškem duhovniku in buditelju Ivanu Trinku, ki ga je uredil tržaški duhovnik in univ. profesor Pietro Zovatto, izdala pa videmska pokrajinska uprava, so predstavili 3. oktobra v Vidmu na sedežu pokrajine. Odbornik za kulturo Cum je spregovoril o kulturi sožitja.

KARAKORUM 86

S slovensko odpravo Karakorum 86 je mladi tržaški časnikar in alpinist Dušan Jelinčič kot prvi plezalec iz Furlanije-Julijske krajine priplezal na 8.000 metrov visok vrh v Himalaji. Odprava je postavila več rekordov: kar 12 alpinistov iste odprave je bilo na Broad Peak, štirje so preplezali še osem-tisočak Gašerbrum 2, Tomo Česen je zarisal novo smer na K2, članica odprave pa je bila prva Slovenka na osem-tisočaku.

MERMOLJA PREDSEDNIK

Novi predsednik Zveze slovenskih kulturnih društev, ki ima glavni sedež v Trstu, je časnikar in pesnik Ace Mermolja.

ZGODOVINARJI IN SLAVISTI

V začetku oktobra so imeli svoje letno zborovanje slovenski zgodovinarji. V Tolminu so razpravljali o slovenski zahodni meji, a tudi o kritičnem položaju slovenskega zgodovinarstva in pouka zgodovine.

Slavistično zborovanje v Ljubljani pa je bilo v znamenju Josipa Stritarja ob 150-letnici rojstva.

CERKEV IN TERITORIJI

Pod tem naslovom je bilo od 24. do 28. septembra cerkveno zborovanje v Trstu. Ena izmed delovnih skupin je obravnavala problematiko slovenskih vernikov v družbi.

UMRL BARD IUCUNDUS

Ob koncu julija je umrl v Ljubljani 37-letni, mednarodno priznani slikar in izvrstni risar Bard Iucundus ali Leobard Iucundus - Oblák. Študiral je v Ljubljani in Parizu.

UMRL AKADEMIK BOGDAN BRECELJ

9. septembra je umrl nestor slovenske ortopedije akademik prof. Bogdan Breclj. Rodil se je leta 1906 v znani goriški družini, ki se je potem izselila v Ljubljano. Med vojno je bil glavni kirurg narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije. Leta 1945 je bil nekaj časa organizacijski sekretar PNOO v Trstu.

V nedeljo, 6. julija, je moški zbor »Fantje izpod Grmade« s slavnostnim koncertom v stari štivanski cerkvi proslavil 20-letnico svojega uspešnega dela. Prof. Zo ko Harej čestita pevcem in pevovodji Ivu Kraju v imenu Zveze cerkvenih pevskih zborov in tržaške pokrajinske uprave

NAŠI PRAZNIKI

Tržaška Slovenska skupnost je poleti priredila tri uspešne Naše praznike: v Zgoniku, Nabrežini in Zabrežcu. Po upravni krizi v Trstu ji je uspelo potrditi odbornika prof. Hareja na pokrajini (kultura) in prof. Lokarja na občini (davki in kmetijstvo).

STRUŠKI VEČERI

Na 2. struških večerih poezije je avgusta nastopil tudi tržaški pesnik Aleksij Pregarc. Predaval je o (Ne)dialogu na tromeji.

MANJŠINSKI KONGRES

Od 24. do 27. avgusta je bil v Celovcu 11. kongres Mednarodnega združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM). Za enega izmed podpredsednikov je bil potrjen tržaški pisatelj Boris Pahor. Kongres je med drugim odobril resolucijo v podporo Slovincem v Italiji.

OBIRSKO SREČANJE

Letošnje obirsko srečanje pisateljev je ob koncu septembra privabilo le kakih 20 slovenskih ustvarjalcev iz Slovenije, Avstrije in Italije, medtem ko ni bilo običajne mednarodne udeležbe. Pisatelji so razpravljali na temo Na robu dveh kultur. Močno je prišlo v ospredje vprašanje pravično pojmovanega enotnega slovenskega prostora.

UMRLA IGRALKA GABRIJELČIČEVA

24. julija so položili v grob igralko Nado Gabrijelčič. Rodila se je leta 1907 v Gorici. Že pred I. svetovno vojno se je družina preselila v osrednjo Slovenijo, leta 1945 pa je nastopila službo v Trstu in Gorici. Do izгона leta 1960 je igrala pri Slovenskem stalnem gledališču.

NOVI KONZUL

Dosedanji jugoslovanski generalni konzul v Trstu Drago Mirošič zapušča to službo. V Beogradu bo prevzel odgovorno mesto v zunanjem ministrstvu. V Trstu bo nastopil kot novi generalni konzul 46-letni Koprčan dr. Livij Jakomin, dosedanji predsednik komisije za narodnosti v slovenski skupščini.

NORA BELOFF

Angleška časnica ruskega porekla Nora Beloff je 3. oktobra predavala v Trstu o družbeni in gospodarski krizi v Jugoslaviji. Njena knjiga Titova pokvarjena dediščina bo v kratkem na policah v italijanskem prevodu.

UMRL PROF. FERLAT

V Sovodnjah pri Gorici so 4. septembra pokopali ladijskega inženirja Branka Ferlata. Dolga leta je poučeval matematiko in fiziko na slovenskem učiteljskišću v Gorici.

Ob Sedejevem simpoziju v Rimu

Za Slomškom, Trinkom in Ivanocyjem se je Slovenska bogoslovna akademija v Rimu z letošnjim simpozijem oddolžila goriškemu nadškofu in ilirskemu metropolitu Frančišku B. Sedeju (1854-1931). Ko bo gradivo objavljeno, bo tako nadškof Sedej doživel prvo širše zasnovano njemu posvečeno monografijo. Zasluga zgodovinarjev in raziskovalcev, ki so sodelovali na simpoziju v »Sloveniku«, ni toliko v tem, da bi bili odkrili veliko količino novih podatkov in izsledkov, ki bi nadškofovo osebnost postavljali v bistveno novo luč — tega najbrž niti ni nihče pričakoval —, pač pa da so ohranjeno dokumentacijo zbrali in uredili, škofovo osebnost pa osvetlili iz različnih zornih kotov.

Težko je v dveh besedah označiti nadškofov lik, kakršen je izšel iz nedavnega rimskega zborovanja. Mislim, da je ključ za razumevanje njegove osebnosti iskati v njegovem življenjskem in svetovnem nazoru, ki je pravzaprav nekakšna os, okoli katere se vrtijo vse njegove življenjske in pastirske odločitve, od izbire poklica in nadaljnega študija preko pojmovanja škofovske službe do njegovega stališča v zvezi z narodnostnim zatiranjem za časa fašizma. Da je bilo njegovo ravnanje v tej ali oni okoliščini tesno povezano z njegovim temeljnim svetovnim nazorom, so pokazali tudi rimski študijski dnevi, ki so morda ravno temu vprašanju dodelili v debatah največ prostora.

Tu gre vsekakor za svetovni nazor, ki ga je treba postaviti v okvir tedanje teologije, oz. teološke smeri, ki je v tistih letih prevladovala v dunajskem Avguštiniju (tu je študiral in kasneje celo ravnateljaval tudi Sedej) in ki je v marsikaterem primeru odločilno vplivala na »formo mentis«¹ dunajskih študentov (naj na tem mestu omenim vsaj še Tržačana Jakoba Ukmarja, ki je bil v nekaterih pogledih tako podoben Sedeju). Gre torej za avstrijski, ali kar srednjeevropski katolicizem, katerega značilnosti lahko po mojem mnenju strnemo v dve točki: 1. Po eni strani je

V nedeljo, 24. avgusta, so v Mačkoljah praznovali vaškega zavetnika sv. Jerneja. Ob tej priložnosti je bilo tudi odprtje novega košarkarskega igrišča, ki stoji na prostoru, kjer je že tradicionalni praznik češenj. Športni objekt so zgradili s prostovoljnimi delom člani Pd Mačkolje

tu vpliv katoliške apologetike 19. stoletja, to se pravi odklon francoske revolucije, meščanske demokracije, liberalizma, iluminizma, racionalizma in nemškega idealizma, ali z drugimi besedami odklon modernega sveta, ki je v najradikalnejši obliki prišel do izraza v seznamu modernih zmot, Syllabusu, papeža Pija IX. Po tem pojmovanju je torej Cerkev s svetom sprta in predstavlja njegovo nasprotje. 2. Kot protitež tej zaprtosti pa je v Avstriji igral zelo pomembno vlogo neke vrste zapozneli jožefinizem, ki je prišel do izraza v navidez kar idiličnem sodelovanju med tronom in oltarjem. To sodelovanje je recimo cesarju omogočalo, da je sam izbral in imenoval avstrijske škofe, papež pa je izbiro le potrjeval

oz. zavračal. Glede na sočasno divjo antiklerikalno politiko v Franciji (v manjši meri pa tudi v Italiji) se je zdelo avstrijskim katoličanom taka oblika sodelovanja ne samo sprejemljiva, ampak tudi sama na sebi edina pravilna.

Prof. Jože Pirjevec (v »Gospodarstvu« z dne 12. sept. 1986) postavlja ta Sedejev svetovni nazor nekako v okvir klerikalizma, kakor ga je na letošnji Dragi predstavil dr. Franc Miklavčič. S tem pa bi se ne povsem strinjal, predvsem zato ne, ker je dr. Miklavčič v svojem predavanju govoril o političnem, oz. kar strankarskem klerikalizmu, škof Sedej pa je bil v tem oziru — vsaj v primerjavi z drugimi takratnimi slovenskimi škofi — bolj malo »klerikalen«, saj je v strankarsko

življenje le redko in nerad posegal. Poleg tega je škof Sedej besede, ki jih navaja prof. Pirjevec, uporabljal v okviru pastirskih listov, ki so pisani v izrazito verskem in teološkem jeziku tedanje dobe, v katerem je bil pomen nekaterih izrazov nekoliko različen od onega, ki jim ga mi pripisujemo danes. Res pa je, in to mnenje danes potrjujejo mnogi zgodovinarji in teologi, da je šele 2. vatikanski koncil razmerje med svetom in Cerkvijo postavil na neko drugačno, dialoško raven. Tisti, ki so slutili, da je kaj takega možno, so bili v Sedejevem času res zelo redki, še redkejši pa so bili tisti, ki so znali svoje preroške slutnje združiti z zvestobo cerkvenemu učiteljstvu.

Tomaž Simčič

MARTIN JEVIKAR

Zamejska in zdomska literatura

France Papež: Dva svetova

Maja 1985 je izšla v Buenos Airesu pri Slovenski kulturni akciji kot njena 122. publikacija nova pesniška zbirka Franceta Papeža: **Dva svetova**. Pred njo je izšla 1957 pri isti založbi prva zbirka **Osnovno govorjenje** (gl. M 1969, 170-71) in zbirka proze **Zapisi iz zdomstva** (1977). Od 1970 ureja osrednjo revijo Meddobje, uredil je drugo buenosaireško izdajo Balantičevega Zbranega dela (1976) in s Tinetom Debeljakom Antologijo slovenskega zdomskega pesništva (1980). Prevaja iz raznih jezikov, po poklicu pa je bil uradnik v tekstilni tovarni.

Papež je doma iz Bele krajine (r. 1924 v Kotu pri Semiču), mladost je preživel na očetovem domu v Črnomlju, kjer je hodil v meščansko šolo. Toda italijanska kapitulacija sept. 1943 je usodno posegla v njegovo življenje: »V tistem septembrskem popoldnevu / so prišli partizani Tomšičevega bataljona / iz okoliških hribov / v Črnomelj, / v procesiji, / polni rdečih in črnih insignij. / ... Nekaj novega smo doživljali ... / nisem več videl svojega sveta.« To splošno navdušenje je tudi 19-letnega Papeža, ki ni bil komunist, pritegnilo k partizanom, ki so ga poslali v šolo za radiotelegrafiste pri Črmošnjicah. Ob novembrski nemški ofenzivi ga je usoda postavila v nasprotni tabor, med domobrance, in ti so ga poslali v Ljubljano, kjer je ostal do konca vojne, ne da bi bil kdaj v bojih. Z domobranci se je umaknil na Koroško, od tod pa odšel takoj v Italijo, kjer je v begunskem taborišču Servigliano in Senigallia obiskoval begunsko gimnazijo, dokler se ni 1948 preselil v Argentino, kjer si je počasi v buenosaireškem predmestju ustvaril nov dom in družino.

Zbirka Dva svetova zajema ta domači svet, v katerem je preživel prvo tretjino življenja, in tuji, popolnoma drugačni svet, Južno Ameriko, novo domovino. V uvodnem eseju pravi avtor: »Pričujoča zbirka je nastala iz avtorjeve

razpetosti na dva svetova: slovenskega domovinskega in ameriškega zdomskega. Tudi iz dveh momentov časa: več ali manj bližnje preteklosti ter sedanjosti.«

V pesmih je polno domovine, dolenskih gričev s cerkvicami in z zidanicami, slovenskih nedelj, prijateljev, vojne in revolucije, toda nad vsem plava rahla tenčica idealizma in domotožja, zato ni v njih nobenega obsojanja, sovraštva ali zavračanja krivde na druge, čeprav je šla njegova pot iz domovine na črti Rog - Krim - Ljubelj, »kjer sem spoznal, kaj je življenje«. Njegova domovina je še vedno v tem svetu, »ki ga nisem pozabil, ne izdal, / in se mu nisem odpovedal«. S seboj je prinesel nekaj domače prsti.

Argentina je zdaj njegov novi dom, tu so si njegovi rojaki postavili slovenske vasi, kjer se obiskujejo in govorijo slovensko, ob večerih se zbirajo kulturni delavci, razpravljajo o ustvarjanju in delu za slovensko skupnost. Vsak december »Grem po borovce in smrečje, / veje postavim v božični kot, / med kamen in peščenino / in že je tu kraški svet.« Ni šel v svet, da bi se zgubil ali služil denar: »Biti zdoma je / biti drugje, / a ne izgubljen.« Z rojaki hodi na argentinska božja pota, kjer molijo v domači besedi in se tudi narodnostno utrjujejo. Glavna skrb vseh je, da bi otroci in vnuki ohranili slovensko besedo. Materi je poslal svojega sina, da mu je razkazala domovino, in jo prosi: »ne joči za njim, mati, / ker on / se bo vrnil / domov«.

Večina pesmi je napisanih s srčno prizadetostjo in močnim pesniškim doživetjem, v izbranem pesniškem jeziku in v svobodnem verzu. Zato so prepričljive in močne in se dostojno uvrščajo v sodobno slovensko poezijo. Zbirka je dobila tržaško literarno nagrado VSTAJENJE. O njej je napisal kritiko Vinko Beličič v Mladiki 1985, 150-51.

novice knjižnice dušana černeta - trst (6)

Naš poziv, ki smo ga objavili v 5. številki »Novice knjižnice Dušana Černeta« in v katerem pozivamo slovenske rojake in ustanove v zamejstvu in zdomstvu, da s svojimi knjižnimi darovi pripomorejo k obogatitvi naše knjižnice, je že obrodil dobre sadove. Iz Kanade sta se nam oglasila duhovnik Tone Zrnc in dr. Peter Urbanc, ki sta že poslala nadvse zanimive publikacije. Iz Združenih držav Amerike pa se je oglasil prof. Toussaint Hočevar, ki je obljubil, da bo nudil naši knjižnici vsestransko pomoč s knjižnimi darovi.

Nadalje se nam je iz Kanade oglasil g. župnik CHARLES CEGLAR, in nam sporočil, da nam je poslal knjigo »SLOVENIANS IN CANADA«.

Iz Argentine pa je naša knjižnica prejela knjižne darove od sledečih ustanov in posameznikov:

Slovenska kulturna akcija;
Kreditna zadruga Sloga;
Slovensko dušno pastirstvo;
Svobodna Slovenija;
Tine Debeljak ml.;
pok. Pavle Rant;
pok. msgr. Anton Orehar;
Zorko Simčič;
Bara Remec;
Anton Matičič;
Vojko Arko.

Pozivamo tudi druge rojake v Argentini in drugje po svetu, da pomagajo naši knjižnici pri uveljavitvi s svojimi knjižnimi darovi. Naš naslov: Knjižnica Dušana Černeta - 34133 Trieste, via Donizetti 3, Italia.

ZAHVALA. Odbor knjižnice se najtopeleje zahvaljuje gospodu Jožetu Juraku za knjižno gradivo, ki ga je daroval knjižnici.

Knjižnica Dušana Černeta obvešča, da je odprta za javnost vsako sredo od 17.30 do 19. ure.

Nekaj zanimivih novosti knjižnice »Dušana Černeta«

Tolstoy Nikolai: Celovška zarota

Pred kratkim je pri Mohorjevi družbi v Celovcu izšla zanimiva knjiga Nikolaia Tolstoya: Celovška zarota s podnaslovom Vojni zločini in diplomatske tajnosti. Knjiga opisuje vračanje domo-

brancev, četnikov, ustašev in drugih jugoslovanskih beguncev, ki so se zatekli na Koroško, jugoslovanski vladi.

Tarcento e la sua montagna

V Vidmu je marca letos izšla publikacija »Tarcento e la sua montagna« — Atti del Convegno regionale — Tarcento, 14.12.1985. Za nas Slovence je ta knjiga zanimiva, ker prinaša dva članka o beneških Slovencih. Prvi članek je napisal Valentino Z. Simonitti »Gli Sloveni della Val Torre — Note sul passato e sul presente di una comunità che muore«. Drugi spis pa je delo Doimo Frangipana »La lite fra i feudatari di Tarcento e le comuni schiave«. Tudi drugi spisi v tej zanimivi publikaciji obravnavajo zgodovino slovenskega življa v Benečiji. Knjigo je izdal Centro Friulano di Studi »Ippolito Nievo« iz Vidma.

Katalog kraških hiš

Deželni center za katalogizacijo kulturnih dobrin je pred kratkim izdal kot 17. zvezek enciklopedične deželne publikacije nadvse zanimivo knjigo »Katalog kraških hiš«. Knjiga je razdeljena na tri dele. V prvem delu je popis 138 primerov kraških hiš. Drugi del obsega pet študij. Tretji del objavlja nekaj primerov originalnih opisnih kartončkov, nekaterih značilnejših poslopij, ki so jih vzeli v poštev pri katalogizaciji.

Seznam del Tineta Debeljaka, ki jih poseduje naša knjižnica

Samostojna dela:

1. Velika črna maša za pobite Slovence. Buenos Aires, 1949.
2. Poljub. Buenos Aires, 1951.
3. Mariji. Buenos Aires, 1954.
4. Kyrie eleison. Buenos Aires, 1955.
5. Jernej Friderik Baraga. Oratorij. Buenos Aires, 1957.
6. Pot k prvi slovenski vladi. Buenos Aires, 1968.
7. Začetki komunistične revolucije v Sloveniji. Buenos Aires, 1968.
8. Venček poljskih vojaških popevk. Buenos Aires, 1974.
9. Mirko Javornik, pisatelj. Buenos Aires, 1981.

Debeljak - prevajalec:

10. Dante A.: Božanska komedija. Pikel. Buenos Aires, 1959.

11. Hernandez J.: Martin Fierro. Buenos Aires, 1970.
12. Puškin, A.S.: Pravljice I. in II., Buenos Aires, 1961.
13. Žalost zmagoslavja. Poljska vojna in emigracijska lirika med drugo svetovno vojno 1939-1945. Buenos Aires, 1970.

Debeljak - urednik:

14. Kociper S.: Mértik. Buenos Aires, 1954.
15. Pregelj I.: Moj svet in moj čas. Buenos Aires, 1954.
16. Balantič F.: Pesmi. Buenos Aires, 1956.
17. Majcen S.: Povestice. Buenos Aires, 1962.
18. Hribovšek I.: Pesem naj zapojem. Buenos Aires, 1965.
19. Velikonja N.: Zanke. Buenos Aires, 1969.
20. Dolenc I.: Moja rast. Buenos Aires, 1973.
21. Kunstelj F.: Butara. Buenos Aires, 1975.
22. Mauser K.: Zemlja sem in večnost. Buenos Aires, 1978.
23. Antologija slovenskega zdomskega pesništva. Buenos Aires, 1980.
24. Sourednik Zbornikov Svobodne Slovenije za leta 1955, 1969, 1970, 1971-72, 1973-75.

Knjižne novice

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu je tudi letos izdalo zbornik Draga 1985. V publikaciji so zbrana predavanja in diskusija lanskih študijskih dnevov.

* * *

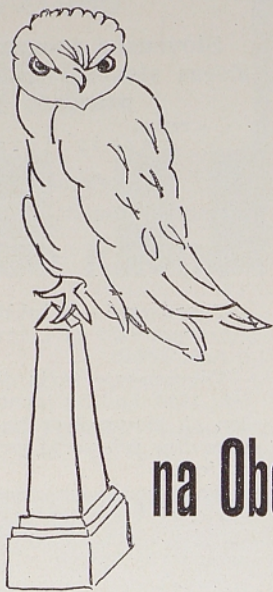
V okviru seminarja za slovenske šolnike na Tržaškem je bila 16. septembra predstavitev novih antologij za srednje šole »Naše bogastvo: včeraj, danes, jutri«. Antologije je pripravila in uredila prof. Nada Pertot.

* * *

Javno večnamensko kulturno središče v Ronkah je pred kratkim izdalo dvojno številko revije »Il territorio«, ki je posvečena slovenski stvarnosti v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

* * *

Pri založbi »Convegno Alpi Giulie« je pred nedavnim izšel italijansko-slovensko-nemški slovar za alpiniste.

Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

GOSPOD PRIMOŽ TRUBAR V DRAGI 86

(Nihče ga ni opazil, pol zakritega za širokokrajnim kmečkim klobukom. A je bil tam, neizgrešljiv. Pod tisto divjo jablano, levo od predavateljske mize. A dopisni! ČUKa ni ušel ...)

- Vi, gospod Primož, tukaj v Dragi?
- Zakaj pa ne, če tako lepo sije sonce in socializem tudi?
- Veste, z Drago je nekako tako kot s kontrabantom, gospod Primož ...
- Zakaj ne bi prišel tudi jaz, če je že tu kup ljudi iz slovenske kronovine, vsi ti moji Kranjci —
- Saj, ti vaši Kranjci prihajajo, v čedalje večjem številu. A slovenska Partija si zamišlja slovenski enotni kulturni prostor nekoliko drugače ...
- Kako drugače, pri moji veri? Enotni kulturni prostor ali je ali pa ga ni. Tu ni kaj slepomišiti!
- E, gospod Primož, svetopisemsko bi se reklo, da si je ta božji prostor mogoče zamisliti tudi v tem smislu, da bi bila pač ena slovenska čreda in en pastir, en sam pašnik od Ljubljane do Celovca in Trsta in še čez ...
- Pravzaprav ena sama pastirica, ne, če gre za Partijo?
- Ja, ena sama pastirica nad eno krotko slovensko čredo v čezmejstvu in zamejstvu.
- Ali niste dovolj krotke ovčice?
- Ne vem, kaj bi rekel, gospod Primož. So tudi ovce, ki jo mahajo po svoje.
- Na primer?
- Na primer MLADIKA v Trstu.

- Kaj pa KATOLIŠKI GLAS, tam na Goriškem?
- Tisti je sploh že izgubljena ovca.
- In ZALIV?
- Ta pa je že bolj kozel, ki bi najrajši kazal pastirici roge.
- In tale vaša Draga?
- Kako naj povem. Malce pijana ovca, ko da se je najedla tropin, tako da pastirica že ne ve, kaj bi z njo: ali naj bi jo spravljivo klicala v čredo ali pa šla nadnjo s palico.
- S palico je menda že poskusila nekajkrat ...
- Je, toda ovca še zmerom po malem pije ...
- A kaže, da se je pastirica nekako vdala v njeno muhavost. Tukaj vidim kar pet časnikarjev, pet peresarskih jogrov, iz matične kronovine. Ti zavedni slovenski fantje se bodo gotovo na široko razpisali o letošnji Dragi, od Kopra do Maribora.
- A vseeno me malce skrbi, gospod Primož, da bi si vi s tole Drago —
- Kar povej, kar misliš!
- ne utegnili zapraviti eno veliko slavje, ki vam ga pripravljajo na Raščici ...
- Tole se sprašujem: ali bi mi ta današnja slovenska gosposka pripravila takšno slavje tudi, ko bi bil napisal prve slovenske bukve kot papeški, se pravi katoliški fajmošter in ne kot protestant ...
- To se tudi sam sprašujem, ali bi bilo povsod vse polno Trubarja, ali bi bil prav takšen romponpon po radiu in TV, ali bi vas šel proslavljat Josip Vidmar ...
- Vrag si ga vedi, če ne bi Kardelj zapisal kakor o Kreku, da sem dal slovenski buržoaziji v roke nov inštrument, da bi bolj izžemala slovenske množice in kolonizirala Balkan ...
- Hvala Bogu, da ste obrnili z Lutrom, ne? Zato bi bilo res škoda, če bi si s to Drago pokvarili svoj sloves ...
- Tukaj med svojimi Kranjci se čutim čisto na varnem. Kaj šele med temi petimi časnikarskimi jogri, ki bodo ponesli slavo Drage po vsem slovenskem tisku.
- Niti ene besedne fige ne bo od njih, gospod Primož.
- Kaj praviš, duša neverna?
- Niti suhe besedne fige, gospod Primož.
- V času, ko slovenska kronovina slove kot najbolj liberalna v vsej Jugoslaviji, da bi ti vrli besedni trobentači molčali?
- Pa bodo, kot ribe.
- Staviva!
- Deset barigelic cvička, gospod Primož!
- Dvajset!
- Izgubili boste, da vam povem!
- Če pa izgubim, poslušaj, kaj naredim, slavje v Raščici gor, slavje dol. V Ljubljano pojdem, poiščem najvišje in rečem: Vi kar naprej imejte za norce moje Kranjce s svojim enotnim slovenskim kulturnim prostorom. Primož Trubar je za NEENOTNEGA!

zasmehindobrovoljozasme

Oče in sin sta v gozdu sekala drva. Da ga ne bi zeblo, je oče večkrat pihal v roke.

»Zakaj to delaš, oče?«

»Da me ne bi zeblo.«

Ko sta prišla domov, je bila v hipu na mizi vroča juha. Oče ni mogel čakati, pa je začel pihati vanjo.

»Zakaj to delaš, oče?«

»Da se bo shladila.«

Sin se je na glas začudil:

»Oče, ti imaš pa čudovita usta: enkrat pihajo toplo, drugič pa mrzlo.«

»Kam gre ženska brez moškega spremstva?«

»Kamorkoli, le na matični urad ne.«

* * *

»Vse kaže, gospod, da je vašo taščo požrl pes.«

»O, kaj bi se tako vznemirjali zaradi enega psa!«

* * *

»Kdaj je odnos med učitelji in učenci najboljši?«

»Med počitnicami.«

* * *

»Ivanček, koliko je ura?«

»Ne vem, Peterček, ampak 6 še ni.«

»Kako pa to veš?«

»Ker je moja mama rekla, da moram biti ob šestih doma.«

* * *

»Marjan, kaj vidimo nad seboj v jasnem vremenu?«

»Modro nebo.«

»Pa če dežuje?«

»Dežnik.«

* * *

»Le kako si se mogel poročiti z žensko s tremi otroki?«

»Kaj pa sem hotel, ko pa so vsi trije bili moji.«

* * *

»Obtoženi, ali imate kaj pripomniti o nepristranosti priče?«

»Da. Pred dvema letoma sem mu pomagal najti ženo in od takrat me sovražijo.«

Listnica uprave

PODPORNO NAROČNINO so nakazali:

Marijan Markežič iz Gorice 50.000 Lir,
J. Ž. iz Ljubljane 20.000,

kan. Angel Cracina iz Čedadada 20.000,

Vladimir Šturm iz Gorice 50.000,

družina Bratina iz Gorice 25.000 Lir.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD

»MLADIKE«:

Bralec iz Gorice 3.000 Lir, Mario Sohan iz Gorice 50.000 Lir, družina Ca'lin iz Trsta 50.000 Lir, Anica Železnikar iz Gorice 10.000 Lir.

DAROVI V SPOMIN:

V prejšnji številki je eden od Darov v spomin vseboval neljubo pomoto. Tu jo popravljamo in se obenem opravičujemo prizadetim: V spomin na Andreja Maverja darujeta Stanka in Riko Čuk 20.000 Lir za Mladiko.

Ob četrti obletnici smrti Adolfa Pertota daruje sin Gregor 50.000 Lir za Mladiko.

V spomin na pok. dr. Karlota Martelanca daruje za tiskovni sklad naše revije 50.000 Lir F. Mljač.

Namesto cvetja na grob prof. F. Goršetu prispeva Ljuba S. 10.000 Lir.

Zora Tavčar v hvaležen spomin Marinke Theuerschuh daruje 20.000 Lir za Mladiko.

Paola Viganó Cazzaniga iz Brugheria pri Milanu daruje za Mladiko 200.000 Lir v spomin na Ivanko Omahen.

Slovenska prosveta in
Zveza slovenske katoliške
prosvete

razpisujeta

XII. tekmovanje

zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1986. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viala XX Settembre 85.

Slovenska družina ima na mizi

MLADIKO

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

P: odajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!